

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204737

UNIVERSAL
LIBRARY

OUP—391—29-4-72—10,000.

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No.

TEJ

Accession No.

PG 1197

Author

VAGA వేంకటరామ కృష్ణ

Title

ఆంధ్ర కథాసరివ్రాసరము -

This book should be returned on or before the date last marked below.

ఆంధ్ర కథాసరిత్సాగరము.

వేంకటరామకృష్ణప్రణీతము.

మొదటికూర్పు.

250 ప్రతులు.

మద్రాశాల

శ్రీ విద్యజ్ఞాన మనోరంజని. పితామహము.

ఓమ్ !

ఆంధ్ర కథానరిత్యాగరము.

న ర వా నా న ద త్త జ న న లం బ క ము.

—:0:—

ప్రథమ తరంగము

ఐరంజిత వీరపురీ

భూరాజ్యధురంధర ప్రభూత యశ స్సూ

ర్యారాయాత్మోద్భవ ! రా

మారాయా ! సత్కవిశ్వ మర్కజ్జమణీ !

1

తే. అననరత భారతాది మహాపురాణ

పతనరంజిత పరిశుద్ధభావులార !

విషయగౌరవ విజ్ఞాన విమలధీ పృ

శస్తులారా ! త్రిలింగ దేశస్తులార !

2

షు. హరవక్త్రాంబుధిః బారవశీప్రణయమంథాది క్రమాందోశన
త్పర మున్ పుట్టిన యిక్క ధామ్యతిము నాస్వాదించువారెల్ల ని
ద్ధర నిర్ధూత సమస్త చోషు లయి నిత్యశీలః బెంపొంది నా
స్థిర వైబుధ్యముఁ దాల్చు నేర్గురు మహాదేవప్రసాదంబునన్.తి

వ. కావున భావుక్కుబైన యయ్యనంతరకథానిధానంబును సావ
ధానంబుగా నెనఁగరింప ననుగ్రహంబు నేయుం డదియెట్లునిన:-

ఉ. ఇంబుగ నత్సభూమిధవుఁ డట్లు నిజార్జిత సర్వభూమిరా
జ్యంబును నేకసుస్థిరసితాతపవారణయుక్తి గాఁగఁ గౌ
శాంబి వసించుచున్ బహువిముక్తత నేలుచు దివ్యభోగభా
గ్యంబులనొందుచుండెహితలై తనరాణులుకొల్పుచుండఁగన్ .

క. మహిత మహిభరణకృత్యము

ను హితుఁడు యాగంధరాయణుండు రుమణ్య

త్సహితుండై నెఱవేర్పఁగ

నహితభయాశంకలేక యతిఁ డవ్వేళన్ .

6

వ. వనంతకసఖుండై కొంతతడవు విహారై కాభిలాషంబునఁ
బ్రొద్దుపుచ్చుచు, మఱికోంతతడవు తనయంతం దాను వీణా
నినోదంబుఁ గావించుచు, నిజవిపాచికానిన్వననాతంబునకును
దేవీద్వితయకాశీగీతజాతంబునకును భేదనూచకింబైన వాద
నాంగుష్ఠప్రకంపంబ తక్కు వేఱొక్క తారితమ్యంబు లేకుండ
సంగీతకంబు నేవించుచు, స్వకీయనిర్మలకీర్తి పూరంబుచేతనుం
బోలె విశుద్ధచంద్రికాసారంబుచే నత్యంతపాండురంబులైన
హర్మ్యాగ్రభాగంబుల విఘోషభోగంబులం బడయుచు,
ధారావిదళితం బైన రుచి మద్యంబు నతిహృద్యంబుగా
శాత్రున జన ముదంబునుఁబోలె ముదంబునం గ్రోలుచు, మివుల
సోలుచు, స్మరరాజ్యాభిషేకతోయంబుతోయంబున రాగో

జ్వలం బైనమధురతరమధురసంబు మరలమరల మంతనంబునఁ
గమనీయ కనకమయ పాత్రంబుల విలాసవిభ్రమపాత్రంబు
లగు వారాంభోరుహపత్త్రవిశాలనేత్ర లందింప నారక్త సురస
స్వచ్ఛంబు సంతకస్ఫురిత తిన్ముఖంబు నగు నమ్మధువు నిజ
హృదయంబునుంబోలె దేవీ ద్వయ మధ్యంబునం బొల్పుగ
నెలకొల్పుచు, నీర్వ్యరోషావేశలేశంబులేని లేకయుండియు
భంగురభ్రామనోజ్ఞంబులును రాగయుక్తంబులునై యొప్పు
మిగులు నప్పొలంతుల తులలేని నెమ్మెగంబుల సోయగంబులం
గనుంగొని నిజనయనభ్రమరంబులుతనియక సంభ్రమణభ్రమ
ణంబులు నేయుచుండ, భోగైకవరాయణుండై యుండుటయు
నట్టి సమయంబున మధురసాపూరితస్వచ్ఛస్ఫటికమయానేక
చవకియై యొప్పు సప్పుడమితేని పానధూమి బాలాతపారక్త
సితశతపత్త్రయైగ పద్మినియుం బోలె విలసిల్లుచుండు;
మఱియుం గొండొక్క కాలంబు లత్యవేధులైనవ్యాధజనంబు
లంగూడి పలాశశ్యామకంచుకత్వంబునను సబాణాసనత్వంబు
నను దన్న పోలి యొప్పుచుండు మృగకాననంబుల కరిగి. 7

క. కర్దమ రూషిత బహుతర

దుర్దమ వారాహమును వినుర్చు శరములన్

మర్దించి, యినుడు కరముల

నిర్దళితముచేసి తమము నెఱిచెఱుచు క్రియన్.

8

వ. మఱియు నట్టి సమయంబులయందు.

9

క. ఆ నృపుడు ననులఁ జొచ్చెడు

చో నటఁ దగు, బెదిరి పాటుచు హరిణములు పూ

ర్వాచూన తిరస్కృతి ది

జ్ఞానవతి చల కటాక్ష మండలములు నాన్.

10

ఏ. ఇదియును గాక.

11

తే. తిన్నపై నికృత్తి మహిష రక్తమున రక్త

యైన వనభూమి విలసిల్లు నతఁడు తనకు

నన మహిష శృంగపాతంబు వదలఁగొల్పె

నని యరి కోల్పఁ జను వనాబ్జినియుఁ బోలె.

12

చ. తెఱచిన నొళ్ల నీటియల దీటుగ నాటఁగ లోని ప్రాణముల్

తేరలుచున్న గర్జితరుతిన్ విడఁబోకయె కూలి ధాత్రిపైఁ

బారలెడు మేటిసింగముల పోటుమగంటిమి చూచిచూచి య

చ్చెరువును సంతనంబు మదిఁ జెందుచునుండు సతండు

మెండుగాన్.

13

వ. ఇట్లు.

14

ఆ. వె. వేటపనులు తనదు వేడితూపులఁ దీటు

చుండి జాగిలములు నోదములును

వలలు నతని కిఱక వైభవోచిత సాధ

సముల యగు వసీపథములయందు.

15

వ. ఇన్విధంబున నవ్వత్సగాజు నిరంతరమృగాయామధుపానాది

సుఖోపభోగంబులం దపలియుండి యొక్కనాఁడు నిజాస్థాన

భాగంబు నలంకరించియుండ నంత దేవలోకాలకారభూతుం
డును బద్ధుగర్భనంజాతుండు నగు నాగదమహామునీశ్వరుండు
నిజదేహపృథ్వాబద్ధముండలుండ నభోమార్గంబునుండి యవత
రించి, శేషస్విహిత్యభిమానవశంబున జనుదొచిన యంశు
మంజుండునుంబోలె నమ్మహికాంతు సంతికంబున కరుగు
దొచి యతిండు తిసకిత్యంత భయభక్తి వినమూతిరేకంబులు
రేకెత్తి నుత్తి నూతిభినత్కారంబు లొనరంపం గైకొని సుప్రీ
తాంతరింగుండై కొంతతడ వ్రుడి యతని కిట్లనియె. 16

క. మహిపాలకలోత్తమ ! ను

గ్రహముగ నీ కిపుడు నే నొకటి సెప్పుచు ను

టి; హితం బగు నీ కది; సమ

వహితమతిక్ దాని నీ వవధరించగదే!

17

క. మహి మును నీపూర్వపితా

మహానర్దమునందఁ బొందుముజేశుఁ డనన్

మహితుఁ డగు నొక్క నృపధూ

ర్వహుఁ డిదర యేలుచుండువాఁ డుజ్జ్వలుండై .

18

.తే. అతనికిని నీకఁ బోలె భవ్యతమలైన

మహిషు లిర్వురు కుంతియు మాదియు ననఁ

బరఁగుచుండెడువార; లప్పొందురాజు

వారితో సర్వభోగముల్ వడయుచుండి.

19

క. చతురభిమేఖలావల

యితమై విలసిల్లుచున్న యిమ్మహనీయ

క్షితితల మంతయు విజయూ

ర్జితముగఁ జేసికొని ముదితచిత్తుం డగుచున్.

20

క. ఆనదృశవిక్రముఁ డతఁ డొ

క్కసమయమున మివలఁ గౌతుకముతో మృగయా

వృసని యయి వనమునకుఁ జని

కసిమనఁగఁ దొడంగె నచటఁ గలమృగనమితిన్.

21

వ. ఇట్లవ్వసుంధరావల్లభుం డందు మృగమారణవినోదంబుఁ

గావించుచుఁ దత్సమయంబున.

22

క. కిందముఁడను ముని, తన సతి

యుం దానును మృగశరీర మూని రత్నికీ

డం దవిలియుండ చారల

ప్రపంచంఁగా నేసె ముక్తమార్గణుఁ డగుచున్.

23

తే. అంత నమ్మాని మృగరూప నుది తొఱంగి

కంతగతజీవితుండయి, కడు విషాద

వశతఁ దనుఁ గని విలువీడ్చివైచి భయము

నిగుడ నివ్వెఱఁగందు తన్నప్రతిఁ గాంచి.

24

క. స్వైర విహారంబున నో

భూరమణా ! నిర్విమర్శముగ నన్నిట లీ

పూరక నధించితిని త

త్కారణమునఁ జేసి నీవుఁ గడు శీఘ్రముగన్. 25

క. నావలె భాగ్యానంభో

గావసరమునంది మరణమందుదు వని కో

పావేశమున శపించుచు

జీవములం బొసి ముక్తిఁ జెందం జనియెన్. 26

వ. అంత.

27

అ.వె. అట్లు లాత్త శాపుఁడై పాండు నృపతియు

భీతి భోగనాంఛ విడిచి యాత్మ

సతులఁగోడ సుప్రశాంతతపో వన

స్థలిఁ జరించుచుండె సాధువృత్తి. 28

తే. ఆతఁ డట న్న్య యుండియు నంత నొక్క

తఱిఁ దదీయోగ శాసనోదననశమునఁ

గామునకుఁ జిక్కి తన యిష్టకాంతయైన

మాద్రితోఁగూడి తోడనే మడిసె నధిప ! 29

అ.వె. అట్లు లగుట వేట యనునది మేదినీ

కాంతులకుఁ బ్రమాదకరము దీని

వలన మతియుఁ బెక్కుననుమతీ వల్లభుల్

విగత జీవులైరి మృగము లట్లు. 30

వ. కావున ఘోరకంతనానయు నామిషమాత్రాగ్రయు రూక్ష

రూపయు ధూమ్రార్ధవమూర్ధజయుఁ గుంతదంతకరాళయు

నై రక్కసియుం బోలె వెక్కనంబుఁ గొల్పు మృగయ
యెవ్వోధంబున మేలుఁగూర్చుంజాలుఁ? గావున నీ వింక విఫలా
యానంబగు మృగియారనంబు విడువుము. దీనియందు నన్య
మృగంబునకును నథకునకును వానివాహనంబునకును బ్రాణ
సంశయంబు నమానంబయై యుండు. 31

క. ఓకల్యాణగుణోచిత !

నా కల నీపూర్వకులజ నరనాథప్రీ
త్యాకలనంబునఁ బ్రియుడవు
గాకుండిన నింత సెప్పఁగా నేమిటికిన్? 32

న. నీ కిప్పు డింకఁ గామాంశజుం డగుపుత్రకుండు నుద్భవింపం
గలవాఁ డని యెట్లనినం జెప్పెన నాకర్ణిపుము. 33

నీ. మును రతిదేవి శంభుని సంస్తవ మొనర్చి
యర్చించెఁ దనదు నెయ్యంపుఁ బతికిఁ
బున రంగ సంభవంబుగ; నంత నామె సం
స్తుతుల కత్యంతసంతుష్టుఁ డగుచు
శంకరుం డామెతో సంగ్రహంబుగ నిల్లు
చెప్పె మంతనమునఁ; జెలువ ! వినుము
ఈ శైలతనుజాత యిల నిశాంశంబుచే
ననతరించి తనూభవార్థిని యయి

ఆ.వె. యధికభక్తి నన్ను సారాధనము చేసి
కుసుమశరునిఁ దనకుఁ గొడుకుఁ గాఁగఁ

బడయు నంత నతని కొడలు వెండియు నప్పు
డొదవుఁ జింతి యుడిగి యుండు మీవు.

34

క. అని రతితో శంకరుఁ డె

త్యనుగ్రహము మీఁక జెప్పె నటుగావున నో
జననాయక ! యగ్గిరివరి
తనుజాలె ధరిత్రీ బుత్త తిత్సరిమతితోన్.

35

క. చండమహాసేన ధరా

మండలనాథునకు వరకుమారీముని యై
నిండుకొనువేడ్క బాడమి య
ఖండైశ్వర్య నిను భర్తగాఁ బడసె స్వసా.

36

వ. ఆమెయే యివాసనదత్తాదేవీయై యుండుటగజేసి యామె
యింక శంకరు నారాధించి కామాంశుం డగు పుత్రుని బడ
యఁ గల; నతండు సమస్త నిద్యాధరులకుం జక్కనర్థి యై
యుండిం గలవాఁ డని తెలుపుటయు నంత నవ్యత్యమసీ
శుండు నా నారదువచనంబుల కమం దానందకిందలితహృద
యారవిందుం డై.

37

క. దేవమునివల్లభా ! త్వ

ద్భావుక నచనామృతిమునఁ బరవశ మయ్యెన్
భావము; గావునఁ గొను వృ
ధీవలయం బెల్ల నీ కిదే యర్పింతున్.

38

వ. అని వలుకుమఁ దన సమస్త మసీమండలరాశ్యాధిపత్యంబు

నవ్విబుధమునీంచునకు బ్రహ్మర్పణంబుగా సమర్పించుటయు
సంత నవ్విరించి నందనుండు కించించితిహాసవదనుం డగుచు
రాజేంద్రా ! భక్తి సమర్పితంబైన భవదీయపారితోషికం
బును బడసి తద్దయుం దనిసితిం గావున నింక నీరాజ్యంబు
నీవ చేకొనుమని ప్రత్యర్థించి యంతర్హితుండై చనియె. 39

ఉ. నారద మాని యవ్వధమునం జన, నత్సమహిశ్వరుండు నిం
డారెడు నెమ్మిఁ బుత్రజననాస్థ మనంబుచ నుప్పతిల్లఁగా
నూరక ముచ్చటల్ గుడుచుచుండిన వాసవవర్తిఁ గూడి తి
న్నారద వాక్యచింతనమునన్ గడపెన్ దివమెల్ల నల్లనన్. 40

—♦ పింగళికావృత్తాంతము. ♦—

వ. ఇట్లాదిసంబుఁ గడపి యమ్మలునాఁ డారాజేంద్రుండు నిజా
స్థానభాగంబున నిందుకొలునై యుండ నిశ్శోధితుం డను
పేరం బరఁగు తెదీయప్రతీహారప్రవరు డతిని సన్నిధాం
బున కేతెంచి “యోమహారాజా ! మిపులఁ బేదర్పానెన
యొక్కపాటుత యిరువురుకొండిక నిసుంఁగులం గోకొని దేవర
వారి దివ్యదర్శనంబు నాకాక్షించుచు ద్వారదేశంబుసం
గాచియున్నయది ” యని విన్నవించుటయు నది విని యను
కంపాంతరంగుండైన యాతేఁడు తత్ప్రవేశంబున కనుజ్ఞ
యొనంగె నయ్యనంతరింబున. 41

సీ. భుక్తి లేమిఁ గృపించిపోయి ధూసరపాండు
వర్ణమైన శరీరవల్లితోడ

మానంబుచే బోలె మలినతరాత్యంత

శిథిలాంబరంబుచే విధురిత యయి

దుస్సహ నిజ దైవ్యమఖంబులో నాఁగఁ

దోఁచు బిడ్డల నొడి మోచికొనుచు

వచ్చి కృతోచితవందనయై నిల్చి

యవ్వెప్పనతి వినయమున నిట్లు

తే. విన్నవించె “మహాప్రభూ ! విమల ధరణి

విబుధ కులజాత నగు పేద వెలఁది నేను

గాలవశమున నిట్టి దుర్గతిని గంటిఁ

గలిగి రీబిడ్డలుచు నాకుఁ గవల లగుచు.

42

క. కడుపునకుఁ దగిన కూడె

న్నఁడు నొదవమిఁ బాలు వడపు నాకడ నిపుడీ

బుడుతల కొకించు కేనియు

నొడయండా! యేమి సెప్ప నోపుదు నిచటన్.

43

క. కృపణానాథజనంబులఁ

గృహఁ జూచెడు మేటి కల్పనృక్షమ పనియున్

విపుల యశా ! శరణాగత

క పరిత్రాత పనియును జగంబున వినికెన్.

44

క. నిను నే శరణము వేడఁగఁ

జనుడెంచిన దాన నిటకుఁ జయ్యన నిపుడో

జెల్లెడు సామాన్య ధరా

వల్లభుఁ డొకఁ డుండువాఁడు వత్సలమతియై. 52

వ. ఇట్లుండఁ గొంతకాలంబున కారాజునకు. 53

తే. పొడమె నొకలిడ్డ దేవదత్తుఁ డనఁ బరఁగు
వాఁడు; వానికిఁ గ్రమత జవ్వనము వొడము
చుండఁ జూచి “వీనికి వివాహోచిత మగు
ప్రాయ మొప్పారె బెండిలి సేయవలయు” 54

వ. అని తలంచి మతిమనగ్రేసరుండుడైన యాజయదత్తుండు తన
మనంబున నిట్లాలోచింపఁదొడంగె. 55

తే. రాచవారలసిరి పణ్యరమణివోలెఁ
జంచలాత్మ; దాని బలాత్కరించి కాని
యనుభవింపఁగరాదు; వైశ్యజనలమ్మీ
వరకులాంగనవోలె సుస్థిరత నుండు. 56

క. అది యితరుల నెన్నఁడు నొ
ల్లదు; కావునఁ దద్వణిక్కుల సముద్భూతన్
సుదతి నొకదానిఁ గొనితె
చ్చెద నాకొమరునకుఁ బెండ్లిచేసెడుపొంతున్. 57

వ. దానంతేసి యీనాకొమారునకు బహుదాయాదదూషితుం
డైన రాజ్యంబునం దెట్టి యావదయుం బుట్టకుండు నని
నిశ్చయించుకొని, పాటలీపుత్రకంబునం గల వసుదత్తుం డను
విత్తవంతుండుడైన యొక్కవణిజునికూతుం దన తనయున

కిన్నుని యడుగిఁ బంచుటఁను వసుదత్తుండును దసి ప్రియ
పుత్రికకు శ్లాఘ్యుం బైన నంబ ధాబునేయ, వాంఛించుచున్న
వాఁ డగుటంజేసి దూరదేశాంతరం బని వెనుదీయక తత్త
ణంబ తన కన్నియ నన్ను చేంద్రితనయున కొనంగి విభవోత్త
రంబుగా వివాహమహోత్సవంబుఁ గావించి య యల్లునకుఁ
నదీయజనక నైభవంబునఁ దలి బహుమానంబు మోలంగునట్లు
గా ననేకోత్తమరిత్నంబులుఁ గాన్క నెట్టి పంపె సంతి. 58

శే. అధిగతాధ్యపణి క్తనయానమేశుఁ

డగుచు నిజసందను డు భోగానుభూతి

సలరు చుండఁగ జయదత్తుఁ డతినిఁ జూచి

సంతసించుచు సుఖముండె; సంతి దేని!

59

క. ఒకతటి నసుదత్తుం డు

త్సుకుండె నంబంధిజనులఁ జూడం జనునెం

చి కిడుం గూడినొఁ దన పు

త్తికి నొకపరి వెండి తనదు దేశంబునకన్.

60

క. కొని పోగఁ దనదు వియ్యం

కుని నల్లుని నడిగి, యొప్పుకొని వా రనుపం

. దనకూతు నాత్మ గేహం

బునకుం గొని చనియె ముద్దు ముచ్చట దీఱన్.

61

శే. అన్విధంబున వసుదత్తుఁ డాత్మజాతఁ

గొని చనినవెన్క జయదత్త మనుజనాథుఁ

డకట! యాకస్మికంబుగా నవని విడిచి

స్వర్గమున కేగె దైవనశమునజేసి.

62

న. అంత సతని దామూరవర్గం బెల్ల నిసర్గంబైన వైరంబునం
జెలరేగి తదీయరాజ్యం బెల్ల వాక్రమించి యధిష్ఠించుటయు
నానమయంబునఁ దద్దోత్త్రజ భయంబునంజేసి యుక్తకార్య
వివేకవతియైన దేవదత్తుని జనయితి తనకుమారు సర్ధరా
త్రంబున నవ్వరికిం గానరాకుండ నన్యదేశంబునకుం గొని
పోయి యం దారాజపుష్పం గనుగొని దుఃఖోద్విగ్న
మనస్కుయై యతినితో నిట్లనియె.

63

చ. అనుఁడు దనూజ! దైవవిధి నాపద యిట్టిది గూరె; దీనికై
వనరుచుఁ గూరుచుండుటది వ్యర్థము; పూర్వదిగీశ్వరుండు దే
వ నిభుఁడు చక్రవర్తి మనపాలిట నుండె గదయ్య! నీవు న
య్యసఁ జని విన్నవించుకొను మాతని కాయ్మవిపద్దశాస్థితిన్.

క. చలమునఁ దెగి నీదాయూ

దులు నీ కొనరించినట్టి దుర్నయ మెల్లం

దెలిసిన నాతఁడు వారలఁ

దొలఁగెం దోలించి కరుణతో నిను నిల్పున్.

65

క. తనయా! నీజనకుని యెడ

ననురాగము పెద్ద యతిని; కక్కితమున నిన్

గని జాలిఁ జెంది రాజ్యం

బును సాధించి యిడు నీకుఁ బూర్వస్థితిగాన్.

66

చ. అని జనయితిని యిట్లు నయమారగఁ జెప్పిన దేవదత్తుఁ డిట్లనె; విను మమ్మ! నేఁ బరికరాదిక మదియు లేక యివ్వధగబున నెటుచక్రవర్తిఁ గనుఁబోవుదుఁ? బోవుదు నేని యందు నన్ గనుఁగొని భక్తి నా కెవఁడు గౌరవముం బొనరించుఁ దల్లిరో!

తే. వేషభాషలు లేకుండ వెట్టివోలెఁ
జని యచటఁ జక్రవర్తి దర్శనము నేయఁ
దొడరునడ నోయి నెడఁగ! యెవ్వఁడవు నీవు?
సాలు! సా! మృన్న నది యొక్క చావుగాడె? 68

వ. అని యిట్లు దేవదత్తుడు వలికిన నిని తల్లి మరల నడిచి కీట్లనియె 69

సీ. జూను సత్యంబ నాయన! వేషభాషలు
లేకున్నఁ, గనుఁగొను లోకు లెవరు
మన్నింప; రటుగాన, మహనీయవిత్తసం
కలితుండు నీమామగారు; గాడె?
యతినిచెంతకుఁ దొల్త నరిగి కొంతధనంబు
వడసి విమ్మట నీకు వలయునట్టి
పరికర మెల్ల సంపాదించికొని వేగ
చక్రవర్తిం జూడఁ జనఁగవలదె?

తే. అని యిటులు తల్లి ప్రేరేప నాలకించి
మామయింటికిఁ జనఁ దన మనమునందు

లజ్జ వడుచుండియును రాజ్యలభిపాంతః
జనక తీత దటంచు నిశ్చయముఁ బూని.

70

వ. నిజమాత్మదేవతను నమస్కాగం బొనర్చి తదీయశుభాశీర్వా
దంబులం బడిసి యనుజ్ఞం గైకొని బయలువెడలి బహుదిన
వ్రయాణంబులం బరిశ్రాంతింజేడ్చి క్రమంబుగ శ్వశురగృహం
బున కిరిగి, తా నచ్చటి కిరుగు నప్పటికి సాయంసమయం
బగుటయు, బిత్రివిహీనుండుచు నిస్వశ్చీకండు నై యున్న
తా నట్టి యకాలంబున గంటఁ దడివెట్టవలసి వచ్చునని సంత
యించుచు లజ్జావశంబున లోనికిం బోనేరక యయ్యత్తివారి
యింటిచెంగట నున్న యక్క నత్తింబుముంగిటఁ గూగు
చుండి పథపరిశ్రాంతింజేసి సిద్ధురరాక యెద్దయో చింతించి
కొనుచుండే; సంత నిశీధవేళ యగుటయు నానమయంబున.

చ. మఱుగుగ మామగారి పెనుమాడువుపై గల మిడ్డెనుండి న
త్పరముగఁ ద్రాటివెంట డిగుదాని, సముజ్జ్వలరత్నభూషణాం
బర పరిభూషితాంగ యయి భాసిలుదాని, సనల్పనాహసా
కర మగుదాని నొక్కకనకప్రతిమాప్రతిమాననుందరిన్. 72

క. అతి విస్మృతుండై కని త

ద్వితత విభూషణసురత్ననితితిరుచిద్యో

తితి సంబరమార్గాధః

పతితోల్కం బోని యాచపలవామాక్షిన్.

73

వ. తన భార్యగో నెఱింగి మిగుల దిగిరిమిం జొచ్చె; నంత
సక్రాంతయు నవ్వెధంగును జిగ్గి వచ్చి సత్త్రాంగణంబున నున్న
యాదేవదత్తుని గనుంగొని యుం బ్రయోగధూనరితతామ
జీహుండ్డై యుండుట జేసి యాడు పొంధిర్చి యని తెలి
యనేరక యచ్చొకిటిసానున నీ వవ్వండ వని మూత్ర మిడు
గుటయు నంత నాదేవదత్తుని డది విని నేనొక్క పాంథుండ
నని యల్లనం బ్రశ్నయి తిరిగి విచ్చి యూనినట్టి; నయ్యనంత
రంబున.

74

చ. చరిచరి నహ్వలంశుకయుం జూటని నొప్పుడు సత్త్రాళాళిక
శూరంబడి చోని కేగుటయు, సూచనగా కిట దీనివృత్తి మె
త్తెళిగన నుడువో యని నాదింపరిపోయుచు దేవదత్తుడున్
మాటుంగుగదానివెంటఁజనిమ తెచమింపయాడంగియుండెదాన్

గీ. అంత నయ్యంతి సత్త్రగేహంతరమునం

దన నిమిత్తంబు మిపులఁ దత్త్రాము సెంగు

చున్న యొకమోటు మానిసియుద్ధ కేరి

నిల్చె; వాడును గడు నల్క నిగుడఁ జూచి.

76

క. వెడవింటివాఁ డొనరెచ్చడు

. గడబిడలకు నేఁ గలంగి గడబిజ్జయై యి

క్కడ నిట్లుండఁగ నీ విటు

తడయఁగ నేలే? యటంచు నన్నఁ డొడంగెన్.

77

వ. అంత.

78

మ. ఉపరాధుఁ డను తన్ను చున్న నిజరాగోద్రేక మత్యంతమున్
విపులంబై విలసిల్లుచుండ దురితప్రదాభయోద్వేగ మీ
స్య పరిత్యాజ్యవినష్టశీల యది యమ్మా! చెప్పనోరాడ; నా
కృపఁబందేర్చుచు వేడుకొంచుననుగి క్తిన్ వానితో నయ్యెడన్.

వ. స్వేచ్ఛానుసారంబుగఁ బ్రవర్తింపం దొడంగె; నంత నది
యంతయుం గనుంగొని బహుప్రజ్ఞావంతుండైన యీరాజ
పుత్రుండు తన మనంబున నిట్లు చింతింపం దొడంగె. 80

క. ఈధూర్త కృతికి నే మదిఁ
గ్రోధోద్రేకంబు నెందఁ గూడవ మఱి నే
సాధించు దగిన దింక నొక

సాధుతరంబైన కార్యసాధనము గదే?

81

చ. కరమున నున్న యీరిపునికాయనిఖండనదక్షమైన మ
త్తరతిరిఖడ్గ మీకృపణకామినియందును గామియైన యీ
శరవశుమాత్మ నెంగుం బ్రవణంబుగ నెట్లానరింతు? నిష్ఠుహా
దురితమతుల్ తమంతన యథోగతిపాలయి తేల్ల నుండురే?

తే. ఏమి లాభంబు గలదు నాకింక నిట్టి
యసతితో? నక్కటా! దైవ మతికడనత
మన్మనోధైర్య మరయ నిమ్మాడ్కి దుఃఖ
ములను గురియుచుఁ జేయు లీల లివియెల్ల!

82

ఆ. వె. కులముగాని కులము కోమలిఁ గొనితెచ్చి
కొన్న దోష మిద్ది; యెన్న దీని

- తప్పు గాదు; కాకి నీన కాకిమును మీ
కోకిలము నేల నూర్చినయ్యే 84
- శే. అని తెలుచి యుపేక్షించె నాతఁ డద్దు
రాత్తురాలి; ఆగీషాపరాయణు లగు
సుత్త మోత్త మపురుషుల చిత్తమానుఁ
బాలఁతుక లనంగఁబడుగడ్డిపోచ లెంత 85
- వ. ఓదేవీ! యది యట్లుండె; నాసనుయంబున. 86
- మ. పరివృద్ధం బగుకూర్మి నచ్చెడిప యస్సాసాత్మునిగూడుచో
సురతావేగవశంబునం గదలి తి చ్చుత్సృజ్యల న్మోక్షకా
భరణం బొక్కఁడు జాటియూడిపడె;నప్ప టమ్మహానందసా
ఖ్యరసావేశ మనస్య- యప్పడఁది దాఁ గానంగలే కవ్వలన్.
- క. సురతాంతంబున నుపపతిఁ
బరిరంభణ మాచరించి ప్రణయవశతఁ న
స్పృహ విడనాడ నేరక
పరితాపముఁ గొంచుఁ దురక; బహుశ్చమమనన్. 88
- ఆ. వె. వానితోడఁ బోయివచ్చెద నని చెప్పి
తిరిగి తిరిగి కనుచు మరిల నరిగి
వచ్చినట్ల తన నివాససౌధం బెక్కి-
చనియె వేగ నన్ననన్నగాఁగ. 89
- వ. అంతఁ దత్ప్రేచ్ఛన్న కామునిండుచు సత్వీరుండు యెందేని
బోవుటయు నప్పు డారాజపుత్రుం డహ్మక్తి కరత్నాభర

ణంబుం గనుంగొని, బ్రహ్మదేవుడు తనయెడల గరుణించి
ప్రణవరాజ్యశ్రీ గవేణంబున మోహంధకారంబు వారింప
ననుగ్రహించిన విస్ఫురద్రక్తిశిఖాజ్వలంబులైన కిరదీపికయుం
బోలె దన కది యట్లు సంప్రాప్తం బగుటయు దానిం గైకొని
యది యమూల్యంబైన తొడ వగుట యెఱిగి సిద్ధకార్యు
డై తత్తణుంబ యచటినుండి బయలు వెడలి కన్యాబంబున
కిరిగి యందా నగి నొక్కి మహాధనవంతులెంతైన గొనున
వెట్టి యొకిలక్షనువర్ణంబులం గైకొని యప్విత్రంబు వెచ్చించి.

క. కరి తురగి భూషణంబు

పరికర మంతయును బొందుపడ విలిచి లసి

త్పరివార సహితుడై న

త్పరముగఁ జనెఁ జక్రవర్తి చర్యనముసాన్.

91

క. చని, యతని యనుగ్రహవశ

మునఁ బడసిన బహుళ సైన్యములతో మరలన్

దనదేశమున కిరిగి చ

య్యన నని నిజశత్రుసముదయముఁ నుగించి వెనన్.

92

తే. పైత్తికంబైన తద్రాజ్యపదముఁ బడసి

ధన్యుడై మాతృదేవత తద్ద యలర

దేవదత్తుండు నిజకోశదేశగుప్త

నిత్రముం బంపి బంధంబు వీడిపించి.

93

ఆ. వె. అమ్మహార్షమణి మయాధ్యభూషణముఁ దా
సంత మామగారిచెంతి కనిచె
నతిని పుత్రి సత్త్రిమందుఁ గావించిన
తద్రహస్య మది యతికిఁ దెలియ.

94

క. పదపడి వసునస్త్రిండు ని

య్యది నిజసుతకిన్ భూష యవుటం గిని నె
మ్మది సంభ్రమ మొకేనియుఁ
గమరంగం ముత్తికిన్ దానిఁ గాన్పించుటయున్.

95

న. ఆ య్యునతియు స్వకీనుచారిత్రంగింబు చ సంగబునఁ బూర్వపరి
భక్తిష్టం దన యూరిల్నిమ మూలకారంబుం గినుంగొని దాని
నని భర్త సనుచుటయు నెట్లగి నిజహృదయ బున నెంత
యు గలంగుచు.

96

సీ. ఆనాటి రాత్రి నే నానత్రిగేహంబు

చెంతఁ గాంచితి నొక్కవీంత పథకు

సంతః నిక్కముగ నాపతియ కావలయు మ

చ్చీలంబుఁ దెలియ నెంచి యునుచు

యుండఁగాఁబోలు!; నెవ్వండ్లొ యందుఁ దలంచి

తెలియ లేనైతి నత్తిమిరమందు

నిక్కర్ణ భూష యయ్యెడఁజాటి పడఁబోలు!

నక్కటా ! పతిచేతఁ జిక్కఁబోలు!

తే. ననుచు గతవృత్త మంతయు నాకళించి
యాత్మదుర్మయమెల్ల సువ్యక్త మగుట
నడలు నవ్వైశ్యసుత హృదయంబు చెదరి
సగిలిపోయె మహారాజపత్ని ! వింటె.

97

వ. పదంపడి తజ్జనకుండ్లన వసుదత్తుండు నిజపుత్రికారహస్యం
బులనెల్ల నెఱింగిన తదీయచేటిక నొకర్తుక సుపాయపూర్వ
కంబుగా నడిగి తత్త్వం బంతయుఁ దెలిసికొని తచ్చోళం
బుడిగి యుండె; నంత నారాజపుత్రుండు దేవదత్తుండును
నంపాప్తరాజ్యలక్ష్మీకుండ్లై స్వకీయసద్గుణానీకంబునఁ జక్క
వర్తిని మెప్పించి యపరలక్ష్మీయుంబోని యతనికుమారీ
రన్నెంబుం దనకుఁ బట్టితిలకంబుగా నార్జించి పడసి యధేష్ట
సుఖంబు లనుభవించుచుండె.

98

తే. ఇవ్విధంబున నోదేవి ! పుష్పవోండ్ల
హృదయములు సాహసము నేయునెడల నజ్ర
కిర్కశములగు నవియె యొక్కతెఱి సధికి
సాధ్వసము గూరఁ గుసుమవేళలతఁ గాంచు.

99

క. తద్వనితల నొకకొందఱు
నద్యంశజలై సువృత్త నదమలతా సం
వద్వివృతిఁ దొడవు లగుచు జ
గద్విసుతింగాంఠ్రు మౌక్తికమణుల భంగిన్.

100

వ. ఇదియునుంగాక.

101

తే. హరిణివలె రాజ్యలక్ష్మీ తా వనవరతము

దాటుఁగొని పాటఁజూచు; నద్దాని బుధులు

ధైర్య దృఢతరపాశబంధములఁ గట్టి

వట్ట నేర్చెద రిట్టు లోపట్టమహిమి !

102

తే. కాన, నాపదలం దైనఁగాని ధైర్య

గరిమ విడరాదు పిరిఁగోరు ఘనమతులకు

దాని కీయెడ నేతిత్కిఁగయు మదీయ

చరితమును సైత మిట నిదర్శనము లగును.

103

ఉ. గొప్పగఁ జెప్పుచుంటి ననుకోకుము తల్లిరొ! భర్తఁ బాసి నే

నిప్పగిదిన్ మహావదల నెన్నిటిఁ గాంచిన శీలమెన్నఁడున్

దప్పి చరింపఁ గావుననె తత్ఫల మీభవదీయ దర్శనం

చిప్పుదు నాకు సర్వశుభ హేతుకమై లభియించె నీగతిన్ .

క. అని తద్విప్రసతీముఖ

మున నిక్కఱ నట్లు సాంతముగ విని యపు డా

జననాథవత్ని తన మన

మున నిట్లు తలంపఁజొచ్చె ముదితాత్మికయై.

105

క. ఈ విప్రాంగన నిక్కము

గా విమల గుణాభిజాత్యకలితయ యీవా

క్వాప్రీత్యము శీలవ

స్తావము నీయమ యుదారతన్ బ్రకటించున్.

106

వ. ఈమె యిట్టి యాదార్యవతి యగుటం జేసియ రాజసభా
ప్రవేశంబునం బ్రావీణ్యంబును దదీయానురంజనంబున సామ
ర్థ్యంబును గాంచగల్గె నని యిట్లు తెలంచి యావాసవదత్తా
దేవి మరల నాబ్రాహ్మణిం గనుంగొని. 107

ఆ. నె. ఎవనిధర్మవత్ని వీవు ? నీ వృత్తాంత
మేమి ? యెచటినుండి యిటకు నచ్చి
తెలుగ మాకుఁ దెల్పుదే యన విని వెండి
బ్రాహ్మణియును నిట్లు పలుకఁ వొడఁగె. 108

క. దేవీ ! విను మాశవమున
శ్రీ వాణీ నిలయమనఁ బ్రసిద్ధుడై భా
దేవనరుఁ డగ్నిదత్తుఁడు
నా వెలయుచు నుండె నొక్క - నయనిధి కృత్యై. 109

క. వర్ధిత సంపదుఁ డాతం
డర్థి జనంబులకు సముచితార్థప్రదుఁడై
యర్థాశనము నదా చరి
తార్థము గావించికొనుచు నల్లుండంగన్. 110

సీ. క్రమముగా నతినికీ గలిగి రెద్దలు కుమా
రులు సముచిత గుణ గూఢ సహితు
లందు శంకరదత్తుఁ డనఁగ జ్యేష్ఠుఁ డొప్పు
శాంతికరుండు నాఁ జనుఁ గనిష్ఠుఁ

జాళాంతికరుడు బాల్యంబందే విద్యార్థి
యై తన జనకు గేహంబు వెడలి
చనియె నెచ్చటికో యశస్వినీ ! యోగిజ
పత్ని ! యాలింపు తద్భారత నన్ను

గీ. వివిధ యజ్ఞార్థ సాధ్యుల విత్తభార
ధన్యుడగు యజ్ఞదత్తాభిధాను పుత్రిక
బరిణయం బయ్యె సత్కుల ప్రభవ ననుచు
గడఁగి ; పదపడి మఱికొంతకాలమునకు. 111

వ. మదీయభర్తృజనకుండా యగ్నిదత్తుండు వృద్ధుండై నిజ
పత్నియుఁడ న్ననుగమింప లోకాంతరంబున కరిగె ; సంత
నాభర్త గర్భవతి నెయున్న నన్నింట దిగవిడిచి తన జననీ
జనకులకుఁ బుణ్యలోకావాప్తిగాఁ దీర్థయాత్ర లొనరింపం
జని. 112

క. మనమున రవిలేడు జననీ
జనక వియోగవ్యధాగ్ని సంతాపమునన్
మన నేరక పరమ విరి
క్తని మెయి విడె నట సుస్వతీపూరమునన్. 113

ఆ.వె. అంత సతనివెంట నరిగిన సహాయాయి
వర్గ మరుగుదెంచి వజ్రపాత
సదృశమైన యా విషాదవృత్తాంతంబు
దెలియఁజేసి రకట ! దేవి ! యపుడు. 114

తే. అగ్నిదేవునిఁ జొచ్చి నే ననుగమింపఁ

గడఁగితిని గాని, బంధువర్గంబు నన్ను

గర్భవతినౌట నిర్బంధకమ్ము చేసి

యుడిపి ; రాభాగ్యమేని నా కొదవకుండ.

115

ప. పదంపడి నా కాపతివియోగదుఃఖానలంబు చల్లారకుండఁగ నె

దుర్నివారంబైన యొక్క దస్యసమూహంబుచే నన్మదీయ

నివాసం బగు సగ్రహారంబు కొల్లఁగొట్టంబడుటయు నే నట్టి

దందడియందు శీలభంగభయంబునం జేసి తత్త్వణంబ మఱి

మువ్వురు బ్రాహ్మణాశ్రీలతోఁ గూడఁ గొంచెహటి వస్తుం

బులమాత్రమైకొని సత్వరంబుగాఁ బలాయనం బొనర్చి.

ఆ.వె. తిరిగితిరిగి యాత్మజేకభంగంబున

శుల్లమందు మివులఁ దల్లడిలుచు

దూగ మరిగి వారితో నట నొక నెలఁ

గడుపుకొంటిఁ గాయకష్ట మూని.

117

ప. అయ్యనంతరంబున :—

118

క. ధరణి జను లెల్ల వత్సే

శ్వరుడిడు నిరాధారదీనజనవితతికి న

చ్చరణం బని లేలుపఁగ విని

యరుడెంచితిఁ దత్సతీత్రయ నహిత నగుచున్.

119

ఆ.వె. దారినడుమ మాకు ధైర్యంబు శీలంబు

దక్క బల్తె మెదియుఁ దారసింప

దయ్యె; నెట్లు తెలులొ తనువునఁ బ్రాణమ్ము
ఁబండ నిటకు వచ్చియుంటి మేము. 120

తే. వచ్చినంతనె తద్విప్రవనిత లునిత
సఖులుగా నుండి పరిచర్య నలుపుచుండఁ
గంటి నీపుత్త్రుల నేకకాలముండ
కర్మవశమున నిట నిట్లు కవలు గాఁగ. 121

క. పతిశోకము; పరదేశ
స్థితి, దారిద్ర్యతిశయము, ద్విగుణం బగు సంతతి
యాహా! విధి నాకీ
గతి నాపద్గణకవాటకము తెఱచెఁగదా! 122

చ. మడిసిన భర్తవంశ మొకమాత్రముగా నిలఁజెట్ట నాకు ని
క్కొడుగుల దెవ మిచ్చె ననుకొందునుగాక యనాథులైనయీ
బడుగులఁ జెంపఁగాఁ దగు నుపాయ మొకండును దోచ
దయ్యె; నెవ్వడువునఁ జూడ వత్సమహిసల్లభుఁ డొక్కఁడ
దిక్కు నా కీకన్. 123

వ. అని యిట్లనేకవిధంబులం జింతించి, కట్టకడకు స్త్రీజనవిఘ్న
వణంబైన లజ్జం బరిత్యజించి రాజనభామధ్యంబునం బడి
యమ్మహారాజు మ్రోల మొఱవెట్టుకొన్నదాన; నా సము
యంబున. 124

క. అతఁడు కరుణించె నను; దు
స్థితి బాలాపత్యదుఃఖశీలం గన నే

మతిమంతుఁ డోర్పు ? నా నర

పతి, యందును బహుదయార్ద్రభావుండుగదే! 125

వ. పదంపడి యమ్మహీకాంతు నాదేశంబున భవదీయచరణాంతి
కంబుఁ జేరుకొంటి; నిప్పటికి నాయూపద లెల్ల ద్వారప్రతి
హతంబులైన చందంబున వెనుకఁ బాటించుడుగె; నోతల్లీ!
యిదియ మదీయవృత్తాంతంబు. నాపేరు పింగళిక యనం
బడుచుండు. 126

ఆ.వె. పసితనంబునుండి భర్తతో నిత్యాగ్ని

హోత్రకృతుల మెలఁగ హోమధూమ

పటలి నాదు కనులు పచ్చఁబాటుట నాకుఁ

లింగళిక యటన్న పేరు గలిగె. 127

క. పరదేశంబుల పాలై

యరిగిన నామఱది యోమహారాజ్ఞీ! యి

ద్ధర నా శాంతికరుం జే

పరిసరములఁ జనెనొ తెలియఁబడ దిప్పటికిన్. 128

వ. అని యిట్లాబ్రాహ్మణి స్వకీయవృత్తాంతంబంతయు విన్న
వించిన విని యామె కులీనయ యని యెఱింగి యవ్వాసప
దత్తాదేవి యొకింతవడి తనహృదయంబునఁ దక్కించుకొని
ప్రియపూర్వకంబుగా నప్పింగళిక కిట్లనియె. 129

ఆ.వె. కలఁడు మాకు శాంతికరుఁ డనంబడు పురో

హేతుఁడు; నీమఱంది యేమొ యాతఁ

ఉన్యదేశనాసియట తొల్ల; నే వింటి,
బిడవ నాతఁ డిందు పేరుసెంది.

130

క. రాజపురోధనుడై యీ

యోజ నివలసిల్లుచుండ నోపుగదా? కే

వీ బాడఁ దెలిసికొందము

నా జాతీతృకత నామె నాఁ డటఁ గడపెన్.

131

వ. అంత నమ్ముటసటి దినంబు పాతకకాలంబున వాసవవల్ల
దేనియు నిజపురోహితుడైన శాంతికరు రప్పించి తదీయా
స్వయంక్రమం బడిగి తెలిసికొని సంజాత నిశ్చయయై యుప్పిం
గలికి నాతనికిఁ జూపించి య.య్యా! యీయమ్మ మీ
యన్నభర్మింజ్జి యని చెప్పటయు నతం డత్యంతాశ్చర్య
నిఘన్నుండై యూపింగళికం బోల్చి తెలిసికొని విజ్ఞాత నిజ
బంధుశ్రీయశ్చత్తాంతుండై యూమెం దనపొట స్వకీయ
గేహంబునకుఁ గొంపోయి సరలోకగిత్తులైన తల్లిదండ్రులను
పోదరులం దలంచి యథోచితంబుగా ననుశోకించి బాలక
గ్నోగమాస్వతియై యున్న యూనది నెగారి నూరిడించి యాద
రించుచుండె నయ్యసంతరింబున.

132

ఆ. నె. వత్సరాజవత్సి వాసవదత్తయుఁ

గరుణఁ దత్కుమారకద్యయంబుఁ

దనకుఁ బొడమ నున్న తనుజస్మనకుఁ బురో

హితయుగంబుగాఁగ నేర్పరించి.

133

వ. వా రిర్వ్యగయందును బెద్దవానికి శాంతిసోముం డనియును
రెండవవానికి వైశ్వానరుం డనియును దనయంతటఁ దాన
నామకరణంబులు గావించి వారి కనేక సంపద లొసంగి
యనుగ్రహించె. 134

చ. కడుకొని లోకుల న్నిజ సుకర్మములే ఫలభూమిఁ జేర్చుము
న్నడి చని, కన్నఁగానని జనంబుల నల్లనఁ గొంచుఁబోయి చే
ర్చెడుగతి; నాత్మపౌరుషవిశేషము లూఱక హేతుమాత్ర
తనఁ దొడరుచు నుండు; నియ్యది కనుంగొననేర రనేకు
లిదరన్. 135

వ. అది యట్లుకావునఁ బింగళికయు నామె నిసుఁగులును దమ
పూర్వపుణ్యకర్మవశంబున నయ్యెడనుఁ గొనిజేబడి యందు
శాంతికరునితోడంగూడ వా రెల్లరుం గలిసికొని సుఖంబుండఁ
గలిగి; రట్టు లాపింగళిక యచ్చటఁ దన కుమారుని నిర్వ్య
రను సమస్త సుఖోపచారంబులం బోషించికొనుచు దేవర
గృహంబున వసించుచుండి ప్రతిదినసంబును రాజ్యసన్నిధా
నంబునకు రాకపోకలు గావించుచుఁ గ్రమంబుగఁ దదీయాను
గ్రహాతిశయంబునకు భాజనంబై యట్లుండఁ గొన్నిదినంబులు
గడచునుటయు నంత నొకానొకనాఁడు. 136

సీ. తనవెంట నింత లంతలు నైన నెయ్యంపుఁ

గొమరుల నేవురఁ గొంచు, వాడ

మట్టి మూఁకుడు లమ్మ సట్టిట్టు దిరుగాడు
 కుమ్మరి చెలువ యొక్కొత నిజావ
 సథము చెంగటికిని జనుదేరఁ గని, వత్స
 మనుజనాయకు కూర్మి మహిషి యంతః
 గెలఁకున నున్న పింగళికకుఁ జూపి యి
 ట్లనఁ 'గంట? పింగళికా! కులాల

తే. తరుణి; దీనికి బిడ్డ లేవురు జనించి
 రార! నాకింతకాలాన్న కైన నొక్క
 పుత్ర కుండును గలుగకపోయె వకియ!
 కనుఁగొనుము నాడు పుణ్యభాగ్యముల తెఱఁగు! 137

క. ఇట్టి కులాలాంగనయుం
 బట్టయ్యెఁ గదమ్మ యిట్టి భాగ్యంబుల; కే
 నిట్టి నృపమహిషి నయ్యును
 గట్టా! యీపాటియైనఁ గ్కా నేతఁగదా? 138

వ. అనిన విని పింగళిక యామె కిట్లనియె. 139

క. అమ్మా! యీదృ క్షింతా
 నమ్మిది విను పాపకర్మ సద్ధము తొలి జ
 న్నమ్మున; నటుగావుననే
 యిమ్మెయి నిటువంటి విత్రహీనుల యిండ్లన్. 140

తే. బహుతరం బయి పొడమి దౌర్భాగ్యదశకుఁ
 దావలం బగుచుండుఁ గాంతామతల్లి!

తలఁప మీనంటివారికిఁ గలుగుచుండు

ధన్యుఁ డెవ్వఁడో యుత్తమోత్తముఁ డొకండు. 141

క. కావునఁ దొరపడఁ బోకుము

దేవీ! నీకును గుమారతిలకోదయ ల

శ్రీవిభవము చేకూరం

బోవుచు సున్నయడ్లి నేగముగనే యుంకన్. 142

తే. అనుచు నప్పింగళిక యుచితాభిభాష

ణము లెన్ని నచిచ్చుచున్నను గుమార

జన్మలాభోత్సుకత్వంబు సమధికముగఁ

దనర వాసవదత్త చ్ఛింతఁగొనఁజొచ్చె. 143

న. ఇట్లప్పు డచ్చట వాసవదత్తాదేవి పుత్రజన్మోత్సుకత్వం

బునఁ జింతించుచు జిన్నవోయి యుండుటయు నాసమయం

బున వశేష్వరుండు వినోదార్థంబుగా నద్దేవియున్నకడ కరు

గుడెంచి యామెం గనుంగొని తదీయ హృదయాభిప్రాయం

బుఁ దెలిసికొని యామెతో నిట్లనియె. 144

ఉ. నారద మానిశేఖరుండు నర్మిలి మీఱ వచించె నో సితాం

భోరుహవత్త్రనేత్ర! శివపూజనముం బొనరించి తత్కృపా

పూరముచేత నీవొక సుపుత్రుఁ గాంచెద వంచుఁగాన నా

తీరున నీశ్వరార్చనవిధిం బొనరింపఁగఁబూను మీ విఠన్.

క. సుర మాని వచనములు సు

స్థిరముల; కావునఁ గలంగి చింతింపకు; మ

వ్యరచాయకుండు గిరిజా.

వరు డాగాధ్యుండు మన కవశ్యము చేపి ! 146

వ. అనిన నదీ విని వాసవదత్తాదేవీయు వల్లభవచనానుసారం
బుగా వామదేవారాధన నిశ్చయించు గావించె; నంత
సవ్యత్సేవ్యుండు తానునా నిజమంత్ర నివహంబుతోడను
నిఖిలరాష్ట్ర ప్రజాసమూహంబుతోడను నిటలలోచనార్చన
నియమంబు వహించి నిశ్చలచిత్తుండై యుండె; నట్లు లారాజ
దంపతులు త్రిలోచనారాధనపరాయణత్వంబున ద్విర్యతోప
వాసదీక్షం బూని కెండుదినంబులు గడపుటయు నంత
నమ్మాడవనాటికేయు సదాశివ్రామ సవయంతికరణంబుడై
స్వప్నంబున సాక్షాత్కరించి వారి కిట్లనియె. 147

తే. అనఘ! లోరాజదంపతీలార ! కెండు!

సుతనుజుడు మీను గామాంశజుడు వోడము

నన్మదీయ మహానుగ్రహాత్మి మర్రి

భాధ్య విద్యాధరేశత నలరువాడు. 148

క. అని చంద్రేశ్వరుం డిటు

లనుకంప దలిర్ప బలికి యంతర్హితుడై

చన మేల్కని యాదంపతు

లనుపమ నంతోషభరితులై తమ కింకన. 149

తే. అభిమతార్థంబు సిద్ధిచె ననుచు ధన్య

తను గడించితీ మయ్యమాధవుని కరుణ

ననుచు లేచి ప్రభాతంబునందు నిలు

మంత్రిమండలియును బ్రహ్మండలమును. 150

వ. నిజ స్వప్నవృత్తాంత సుధారస పరితృప్తిబై మహోత్సవంబు
గావింప నారాజదంపతులును సమస్తాప్తబంధుమంత్రిభృత్య
నమేతులై సముచితోత్సవ పూర్వకంబుగా వ్రతపారణంబు
గావించి సుఖంబుండి రంతఁ గతివయ దివసంబులు గడచను
టయు నయ్యనంతరంబున నొకనాటిశేయి. 151

క. పరివర్ధితి భూరిజటా

ధరుడిగు పురుషు డొకండు తద్దయుఁ గరుణన్

బరిపక్వమైన ఫల మొక్కఁ

డరునుగఁ గొని వచ్చి యాత్మహస్తముతోడన్. 152

ఆ. వి. భక్తి బద్ధపాణిపల్లవయై యున్న

యన్నుపాల మహిషి నల్లఁ జేరి

యామ హస్తపుటమునం దుంచి చనియెఁ ద

త్స్వప్నమందు మిగుల నంతనముగ. 153

వ. అంత.

154

ఉ. అక్కలతీరు మోదమలరారఁగ వానవదత్త తెల్పఁగా

నొక్కను వేడ్క వత్సధరణీపతి మంత్రులతోడఁ జెప్పి, త

ద్వాక్కుల నమ్మహానచివవర్యులు మెచ్చి సుతింప నింపుపెం

పెక్కఁ గుమారు నిచ్చెఁ బరమేశుఁడై తత్ఫల కైతవంబునన్.

క. అని తలఁచుచు నిజమహిషీ

వినిబద్ధ మహానురాగవృత్తిఁ దదీయా

నన నరసిజ మధురస నే

పన రతి నతిఁ డచట నెలమి వర్తిలుచుండెన్.

156

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

నరవాహనజనన లంబకమునఁ

బ్రథమ తరంగము

సమాప్తము.

ఓమ్ !

ఆంధ్ర కథాసరిత్యాగరము.

న ర వా హ న ద త్త జ న న ల ం బ కి ము.

—:0:—

ద్వితీయ తరంగము

వ. అయ్యనంతరంబున:—

1

తే. వత్సనరనాథ హృదయోత్సవంబు గాగ

శంకరానుగ్రహంబున నత్తిరంబ

తాలెచ్చి గర్భంబు వాసవదత్త పుష్ప

సాయకాంశావతరణ ముజ్జ్వలతరంబు.

2

వ. ఆసనుయంబున:—

3

చ. కడుకొని తెల్లఁబాఁచిన మొగం బది చుట్టఁజీకంబుకల్మిమైఁ

గదుపున నొప్పుచున్న సుమకార్ముఖుపైఁ గలకూర్మిపేర్చి చొ

ప్పుడ దరి కేఁగుదెంచి న ఊపాకరబొబమొ నాఁదనర్ప న

ప్పుడఁతుక గర్భలక్షణవిభాసితయై విలిసిల్లె నయ్యెడన్.

4

తే. అలిసి కూర్చుండ రత్నపర్యంకమునకు

సుఖయపార్శ్వంబులందుఁ జెన్నొందు నామె

ప్రీతిమ లాశ్మేశుపైఁ గల ప్రణయగరిమ
నచట నున్నరతిప్రీతు లనఁగఁ దోఁచె.

5

వ. అంతః—

6

తే. భాని విద్యాధరమహాధిపతికి గర్భ
సేన యొనరింప మూర్తివిశిష్ట లగుచు
వెలసి యిష్టదత్తై యున్న నిద్య లనఁగ
నెచ్చెలులు గొల్వఁ దొడఁగి గా స్మవతినతిని.

7

తే. నన వినీల ప్రవాళ కాంత ముఖ విస్ఫు
ర, త్వయోధర యుగము గిర్భస్థ సుతున
కలమి నభిషేకి మొనరింప నశ్శుక్లొన్న
ప్రేడి కిడవ లనంగి నవ్వుడఁటి దాల్చె.

8

వ. ఇన్విధంబున నప్పు డవ్యాసపదత్తాదేవి యత్యంతసునోహర
గిర్భలక్షణలక్ష్మితయై, తద్గర్భంబున నుద్భవింపంబోవు సర్వక
రత్నం బప్రయత్నంబుగాఁ ద మ్మాకృమింపఁగలం డను
భయంబునఁ గలంగెడు జలంబులం బాలుచుచు నచ్చోటి
నిగుడెంచి యామె సన్నిధులఁ జిన్నవోయి సేవించుచున్న
రత్ననిధులగు తోయధుల వశువునం బాలుచు న్వచ్చస్సు
రిత సచ్చాయ విశాల మణిఁ ట్టిమంబుల సుఖశయనగతయై,
తిద్విమానమధ్యస్థ మాణిక్యఫలకంబునం బ్రతిఫలించిన నిజ
ప్రతిబింబం బుదరసంస్థితుండై యున్న తమ యధిపునకుఁ బ్రణ
మిల్ల నభోమార్గంబునం జనుడెంచిన విద్యాధరలక్ష్మీయుం

బోలె విలసిల్లుచుండఁ, దా ననవరతంబును మంత్రసాధన
సన్నద్ధులైన సిద్ధుల ప్రసిద్ధ విశుద్ధకథాశ్రవణప్రియంగంబుల
వినోదించు దోహదబుద్ధిం దనరుచు. 9

సీ. మంత్రసిద్ధులు మహామహిమాధికులు తన
కువదేశములు సేయుచున్నయట్లు

ఘనకాతుకంబుతో గగనమార్గమునఁ దా

సౌష్ఠ్యా విహరించుచున్నయట్లు

విద్యాధరాంగనావితతి సుగీతంబు

లొలయఁగఁ దనుఁ గొల్పుచున్నయట్లు

ఖలంబునందుండి కడు చిన్నగాఁ దోచు

నుర్వీతలముఁ గాంచుచున్నయట్లు

తే. ప్రతిదినంబు నిజస్వప్నవితతిఁ గనుచు

నింత వింతగఁ దనమది నేడ్చి లొదవ

మేలుకొని నిజముగ నిట్లె మెలంగుపొంత

నుత్సుకతమీఱ నవి తన కొదివఁగోరు. 10

తే. అట్లు లాడేని గోరుదేవై కిసాన్య

దోహదములెల్లఁ గడునేర్పుకోడఁ దనదు

మంత్ర తంత్రేంద్రజాలాది మహిమఁ బడయఁ

జేయదొరఁకొను యాగంధరాయణుండు. 11

తే. అతఁడు గావించు నయ్యుపాయముల నామె

గగనభాగంబున విహరిగతి మెలంగు

వేడ్కఁ బౌరాంగనలు చాల వింతపడుచుఁ
గనులు పై కెత్తి పలుమాటలు గాంచుచుండ. 12

వ. ఇట్లు నిజదౌహృదంబులెల్ల నిరర్గళంబుగా నిర్వర్ణిల్లుచుండ
నొకానొకనాఁ డద్దేని తన నాస్యహంబున సుఖోపవిష్టుఁ
యుండి యేదేనియొక్క యుదారంబైన విద్యాధరచరిత్రం
బునన వేడ్కనొందుచు వినిధనిశేషనిజ్ఞుడైన యాగింఘరా
యను నడిగిన సతిండుచ్చటి వారి లెల్లరు నాలకింప నామె
కీ కథ నిల్లు సెప్పందొడంగె. 13

—◆ జీమూతవాహనకథ. ◆—

చ. అరయ ధరితిని నొప్పు సచలాళికేశాన, సమ స్థైర్యజేనశే
శ్వరుండఁ బార్వతీపతికి శాశ్వతగౌరవసాత్రిమై ధరా
ధరసుల చక్రివర్తి మహితస్థిరనిర్మలకీర్తి యుంచికా
గురుఁడుహిమాచలేంద్రుఁడుతగున్ సురిసిద్ధగణాదిసేన్యుడై .

శే. నకల విద్యాధరాధివాస మయి యున్న
యమ్మహాచలమందు విద్యాధరాది
నేత యయి పొల్చు జీమూతకేశుఁ డధిక
వై భవోపేతుడై యుండువాఁడు దేవి! 15

క. అరివి గృహంతికవనిఁ ద
స్మిత్రకృమాగతము కల్పవృక్షీజ మభి
స్థితదాయకనామక మం
చితమై విలసిల్లు నకలసిద్ధిప్రదమై. 16

వ. ఇ ట్లది తన యభీష్టితదాయక నామంబు సార్థకంబుగా న
జ్ఞీమూతకేతునకు సర్వదా మనోరథసిన్ధుల నొడఁగూర్చుచు
నతనిచే నర్చింపఁబడుచుండుటయు నంత నొకానొకదివసం
బున న వివద్యాధరేశ్వరుండు నిజోద్యానవనంబున కరిగి
యందు దేవతాత్మకమై విరాజిల్లుచున్న యక్కల్పద్రుమంబు
సన్నిధిం జేరి భక్తి పురస్కరంబుగాఁ బ్రదక్షిణప్రణామంబు
లాచరించి కృతాంజలియై యిట్లు పార్థించె. 17

క. ప్రకట భవదీయ మహిమా
ధికత న్నే నెల్లవేళ దివ్యమహీరు
ట్ర్పికరోత్తమ! కొనుచుంటిని
నకలాభీష్టములు నీ వొనంగుచునుండన్. 18

ఆ. వె. నీయనుగ్రహమున నిక్కంబ యేసు వే
ఱొక్క కొదవ లేకయున్నవాడఁ
గాన, నా కపుత్త్రకతయును దొలఁగించి
యొక్కతనయు సునయు, నొనఁగవలయు. 19

క. అని యర్థింపఁగ నపు డా
తనితో నమ్మహితకల్పధరణీజం బి
ట్లనె నోరాజేంద్రా! విను
జనించు నీకొకసుతుండు జాతిస్మరుడై. 20

వ. మఱియుఁ దత్పుతుండు నిరసధికదానరతుండును సర్వభూత
హితుండునై వెలయుం గలవాఁడు నీ విందులకు నంది

యంబుఁ జెందవలదు; చను; మనుటయు నది విని జీమూత
కేతుండు ప్రహృష్టాంతరంగుండై తత్కల్పమహీజాతంబు
నకఁ బునః బ్రహ్మమం బొనర్చి యరిగి యావృత్తాంతం
బంతయుం దనదేవేరి కెఱింగించుటయు సందుల కామె
యెంతయు సంతసించె నయ్యనంతరంబున. 21

క. కల్పమహీజము తెల్పిన

పొల్పున నాతనికి నొక్క ఘృత్తుండు గుణా
నల్పుండు వొడిమెఁ దల్పిం
కల్పము నెఱవేఱ నచిరకాలములోనకే. 22

తే. అంత జీమూతకేతుఁ డయ్యుత్పిజనకుఁ

దనర జీమూతవాహనుం డనడు పేరు

వెట్టి కూరిమి చెలువొందఁ బొందుచుండ

న క్కుమారుఁడు నహదదయాఘ్నఁ డగుదు. 23

వ. నమస్త భూతంబులయందును బ్రభూతంబైన యనుకంపాతి
శయంబు గలిగి మహానత్త్వ స వన్నుండై నర్థిల్లి క్రమం
బుగ యశావరాజ్యాధిపత్యంబు వడసి యుకానొకనాఁడు
నిజసవర్యావిశేషంబుల మిగులఁ బరితృప్తుండైయున్న తన
తండ్రితో లోకానుగ్రహకాంతంజేసి విజనంబున నిట్లని
విన్నవించె. 24

క. జనకా! యీనంసారం

బున మన మార్జించు వస్తువులు సర్వము నా

శన మొందు నవియ; తిరమై

తనదున దొకకీర్తి యొకదా తలపోయన్?

25

ఆ. వె. ఎటుక గలుగు పెద్ద లీక్షణభంగుర

మగు పదార్థసమితియందుఁ దగులుఁ

గనక నిర్మలముగఁ గల్పొందినంస్థాయి

యగు యశంబ పడయ నభిలషింతుఁ.

26

క. అదియును బరోవకృతి నం

పది నుప్పవమైన వేఱ పలుకఁగవలెనే

మదిఁ దలఁప నుదారుల క

య్యదెకా ప్రాణాధిక ప్రియతర ధన మగున్.

27

ఉ. ఎయెడ నెట్టి సత్క్రియను నీయక యూహక కూడఁబెట్టు త

చ్చీ) యది యించుకే నుపకరింపకపోవుట కాక చంచలం

బై యదిరప్రభాలతికి య క్లటనేని యడంగి మఃఖనం

ధాయకమౌఁ దదార్జనమనన్తుల కెంతయు దుస్సహంబుగాన్.

తే. కాన, మనదొడ్డిలో నున్న కామితార్థ

దాయకం బగు నక్కల్పతిరువు పరుల

యుపకృతికి వినియోగించుచున్నయపుడ

కాదె తిత్ఫలమును జెందఁ గనుట మనము ?

29

తే. అక్కతంబున నే నింక నమ్మహీరు

హం బొనంగు ఫలంబు సర్వార్థిలోక

మునకుఁ జూఱంగ విడుతు నోదనక ! దాన

నఖిలలోకము నదిరిద్రవై సుఖించు.

30

చ. అని తనతండ్రితో నవినయంబుగ నీగతి విన్నవించి తి

జ్జనకుని యాజ్ఞయుం బడసి సర్వజగత్ప్రియకార్యకాండచే

జని యల దివ్యకిల్పమహిజాతము చంగట భక్తి సంయుతి

ప్రగతి యొనర్చి యాత్మగతిభావము తేటపడంగ నిట్లనెన్.

ఆ.వె. మాటి మాటి కీవు మాక భీష్టఫలంబు

లిచ్చుచుంటి వెన్నయెన్నియేని

కాన నేడు నొక్క కాంక్షితంబు వరింతుఁ

గరుణ నీయగదవె కల్పకంబ!

32

క. అది యేది యనిన విను చె

ప్పుది నోమత్ప్రణమిత్త! పృథవీతల మి

య్యది యెల్లను నీకృపచే

నదిరిద్రము నేయు మీదె మదభిమతి వాఁఘా !

33

శే. ధనముఁ గాంక్షించు నీలోకమునకు నిన్ను

నిచ్చి వైచితి; నీవు తదిచ్చఁ దీర్చి

త్ప్రప్తి గావించు మొడు ప్రార్థింప నింక

మహితమహిజాతి ! నీకు నేమ మనుఁగారె.

34

మ. అని యానిత్యపరోపకారి పరతంత్రాత్ముండు జీయూతివా

హనుఁ డీతీరునఁ దన్ను వేడినఁ దదిచ్చాపూర్తిగా నాసురా

వని జాతంబు మహీతలంబుపయి దా నర్పించె సంపూర్ణకాం
చన వర్ణంబునమస్తలోకులుయభేచ్ఛన్దృపులై పొంగఁగాన్.

వ. అంత నానమయంబున:—

36

తే. బోధనత్వా శుఁ డురు కృపాంబోధ సత్త్వ

వంతుఁడును నగుజీమూతవాహనునకు

సాటి యెవఁ డగు నర్థారిజనవశముగఁ

గల్పభూజంబు నెవ్వఁ డీ గలుగు నిల్లు ?

37

వ. అని యివ్వినంబున లోకం బెల్లఁ బ్రస్తుతింప నజ్జీమూతవాహ
నుని యశంబు దేదీప్యమానంబై జాతానురాగంబులైన
దిక్కులయందును విదిక్కులయందును వివృద్ధంబై విస్తరింప
దొడంగె; నంత నక్కుమారుని యశోవిశేషంబున నాబద్ధ
మూలంబై యున్న యాజీమూతకేతుని రాజ్యవైభవాతి
శయంబుం గనుంగొని మాతృస్మృత్యవశంబునఁ దదీయగోత్ర
సంజాతు లతని యెడ వికృతభావంబు వహించి యిత
డిప్పుడు తన కభీష్టదాయకంబై యున్న కల్పవృక్షంబును
ధనార్థులైన దరిద్రులకు దానార్థంబు వినియోగించి యున్న
వాఁడు గావున నితని కిప్పు డింక నెట్టి సదవలంబనంబును
లేద యిట్టి నమయంబున మన మితనిం బుత్రసహితంబుగా
జయిగచుట సుకరంబును యుక్తంబు నగు నని యెంచి వా
రందఱు నేకీభవించి యతనిపై దండెత్త సమకట్టుటయు నంత

నదియంతయు దెలిసి ధీరశిఖామణి యగు జీమూతవాహ
నుండు తనతండ్రితో నిట్లనియె. 88

క. తలఁపగ మన యీ తనువులె

జలబుద్బుద సన్నిభములు జనకా ! యెపుడున్
నిలుచునవి కావు ధరణి

తలమునఁ గాలగతి వినిహితములై యడఁగున్. 89

న. ఇన్నిధంబున మనశేరింబులే యశాశ్వతంబులై యుండ సంత
కంటె నశాశ్వతంబులై పృథ్విస్థలసంస్థితంబులైన దీపకళి
కిలచందంబున సంచలించుచుండు సంపద్వైభవంబుల నెవ్వ
రికై కాపాడుకొనువారి? మిదియునుంగాక, యట్టి యశాశ్వ
తైశ్వర్యంబులు పరవీణానశంబునం బడయననిసి వచ్చునేని
మానవంతుడైన మానవు డెవ్వం డందుల కిచ్చగింప
నేర్చు? 40

క. కావున నోతండ్రి ! నే

నీ విభముపొంటుఁ దొడరి యీగోత్రజ పృ
థ్వీ విభులతోడఁ గయ్యముఁ
గావింపఁ దలంప రోషకలుషితమతిన్ . 41

శే. అస్థిగములైన సిరులకై యీసపడదు
గోత్రజులె వీని నన్నింటిఁ గొండుగొక
యిర్వి నాకృపణలె సుఖముండుగొక
స్వకలనంక్షయ మే జేయఁజాల నయ్య!

తే. అట్లు గావున సకలరాజ్యంబు వారి
పాలుగా వీడి యే ననభాగమునకొ
చని యచట సౌఖ్యముగఁ దవశ్చర్య సల్పు
చుందు నని సల్కుటయుఁ దదీయోక్తులు నివి.

43

అ.నె. అతని తండ్రి యిట్లు లనె నాయనా ! నేను
నిన్నె యనుసరించి నీవు ననెడు
కడకె వచ్చువాడఁ గాకున్న నిమ్మాడు
గాళ్ళమునలి కేమి గావలయును ?

44

చ. తరుణుడ వయ్య గోత్రజనధంబున కాత్మగలంగిసత్కృపా
సరత ననుస్థరాజ్యవిభవంబుఁ దృణంబుఁ వీడి నీవ యి
ట్లరుగఁ దలంప వార్ధకదశాతిక్యశాంగుడైన యేను సు
స్థిర మని రాజ్యతృప్తి నివసించునె యీయెడ నోకుమారకా!

తే. అనుచుఁ బలుక జేమూతివాహనుడు తండ్రి
తలఁ పెఱింగి కరంబు సంతనము నొంది
తనదు తలిదండ్రులం గొని చనియె మలయ
పర్వతమునకు సకలసంపదలు విడిచి.

48

న. ఇట్లు సని చందనతిరుచ్చన్నగిరిస్థిర పరివృతంబును సిద్ధాది
వాసంబునై యొప్పు నప్పరవృత్తశ్రేష్ఠంబునై నొక్కయాశ్రమ
పదంబున నివసించుచు వృద్ధులైయున్న యజ్ఞసనీజసమల నీచి
తోపచారంబు లొనరించుచుండుటయు నయ్యనంతరంబున.

తే. అతని కచట విశ్వావసు వనదు సిద్ధ

వల్లభు తనూజఁ డత్యంతనశ్యబుద్ధి
సుగుణవంతుండు మిత్రావసుండు నాఁగఁ
బరఁగువాఁ డుత్తమస్నేహపాత్ర మయ్యె.

48

వ. ఇన్విధంబున జీమూతవాహనుండు మిత్రావసునితో బద్ధ
సఖ్యుండై యుండి యొక నాఁ డేకాంతంబున నమ్మిత్రావసువు
చెల్లెలిం గనకయై యున్నదానిం గనుంగొని తాను బూర్వి
జన్మజ్ఞాన సంపన్నుండై యున్నవాఁ డగుటంచేసి యది తనకు
జన్మాంతరంబునం బ్రయతమయై యుండుట యెఱింగె; నా
వసుయంబున.

49

తే. తగులు లగువారి యన్యోన్యదర్శనమ్ము

లొండొరుల చిత్తమృగముల నొడిసిపట్టు
వాగురాబంధనంబునంబలెఁ దనర్చె
దత్సరాతనజన్మబోధమునఁజేసి.

50

వ. ఇది యిట్లుండఁ బరంపడి యొక్కనాఁ డాకస్మికంబుగా నమ్మి
త్రావసుండు త్రిజగత్సృజ్యుండగు తన మిత్రావత్సంబు నజ్ఞ
మూతవాహనుం జేరఁ జనుడెంచి ప్రాణయపూర్వకంబుగా
నతని కీట్లనియె.

51

క. మలయవతి యనఁగ నాకో

చెలికాఁడా! తనరు నొక్క చెలియలు కన్యా

తిలకంబు దాని నీ కీఁ

దలఁచితి నాకోర్కి యన్యథా సేయకుమీ!

52

సీ. అనుటయు నది విని యత్యంత సంతోష

మంది జీమూతవాహనుఁడు నిట్లు

లనియె; నో యువరాజ! యక్కస్య ప్రాగ్జన్మ

మందును నాదు భార్యయెచుమయ్య

యాజన్మమున నీవు నటపార లెఱుఁగని

యనుఁగు సంగడికాఁడ వైతి నాకు

చి ము; జాతిన్మరుండను నేను దొల్లింటి

చుట్టు పూర్వోత్తరంబుల తెఱంగు

తే. లన్నియు నెఱుఁగుశక్తి నా కున్న దిప్పు

డనిన మిత్రాననుఁడు మిత్రమా ! వినంగ

వేడ్క వొడమెడ; నప్పుర్వన్మత్త మెల్లఁ

దెల్లముగ నాకుఁ జెప్పఁగదే మహాత్మ !

53

వ. అని యిట్లు నీకాతుకంబుగా మిత్రాననుఁ డడిగిన విని యా

జీమూతవాహనుఁడు తనపూర్వజన్మవృత్తాంతం బిట్లు సెప్పం

దొడంగె.

54

క. వినుము నఖా ! నేఁ దొలి గా

మున నొక విద్యాధరాధిపుని యాత్మభవుం

డను గగనచరుఁడనై యెం

దును వడిఁ జనుచుండువాఁడను యథేష్టముగాన్.

55

ఆ.వె. అట్టు లుండి యొక్కయవనరమున హిమా

చల మనోజ్ఞ శిఖరసరణిఁ బట్టి
యభ్రవీధిఁ జనుచు నడుగున గొరితొఁ
గ్రీడసలుపు హరుని జాడఁ గనక.

56

క. వడి నుల్లంఘించి తొడిం

బడిపోవఁగఁ జూచి య య్యుమావతి నాపైఁ
గడు నలిగి మర్త్యయోనిం
బడు మని శపియించి యిట్లు పలికెం బిదపన్.

57

ఆ.వె. అవని మానవుండ వయ్యు విద్యాధర

కాంత నొకటి భార్యగాఁగఁ బడసి
నీకుమారు నచట నీపదంబున నెల్పి
పూర్వజన్మవృత్తముల నెఱింగి.

58

వ. వెండియు నీవిద్యాధరత్వంబు వడయును పని యనుగ్రహించి
శౌపాంతం బొనంగి యాశంకరుండు తిరోహితుండై చను
టయు నేనును దోడన యీభూతిలంబున కరుదెంచి యిందు.

క. వలభీనామక నగరిం

గలిత మహైశ్వర్యుఁ డగు నొక వణిక్పతికిం
పొలయఁ దినుజాతుండనై
వెలసితి వసుదత్తుఁ డనెడుపేరఁ బరఁగుచున్.

60

వ. ఇట్లవ్యోగిగృహంబున నుద్భవించి యందు సమస్తసౌఖ్య
సముపేతుండనై వర్ధిల్లి కాలక్రమంబున యశావనవంతుడ

నై యుండుటయు సంత మాతండి) నాకు సకలపరిచ్ఛదం
బులు నొసంగి వాణిజ్యంబు నేయ నియమింపఁ దదీయాజ్ఞా
నుసారంబుగ దేశాంతరంబున కరిగి విశేషవితారనంబుఁ
గావించి తిరిగి వచ్చుచుండ నమ్మార్గమధ్యంబునం దొక్క
మహారణ్యభాగంబున దుర్ని వారు లైన కొందఱు తస్కరులు
నావయిం బడి నాయొద్దం గల మొల్లం బెల్లఁ గొల్లఁగొట్టి
నన్నుఁ బట్టి 'రజ్జుబంధంబుల దృఢంబుగఁ గట్టి తమవల్లియకుం
దోడ్కొనిపోయి యచ్చట.

61

తే. బలి పశు పాణ భక్షణ ప్రసర దుగ్ర
తరకృతాంత జిహ్వాకయనం దనరు విచల
దాయతారుణధ్వజ సట మగ్గిమందు
వెలయ నొప్పెడు చండికానిలయమునకు.

62

క. కొని చని యట దేవీపూ

జనపరుఁడై యుండఁ గని నిజవ్రభు నికటం
బున నుపహారార్థంబై
నను నిల్పిరి హృదయభీషణంబుగ సంతన్.

63

తే. అప్పులింద విభుండు న న్నట్టెచూచి

తాను శబరుండ యయ్యుఁ జిత్తమునఁ గరుణఁ
జెందె; జన్మాంతరప్రీతిచే నొకప్పు
కారణము లేకయున్నను గరఁగు మనసు.

64

వ. అంత నప్పుళింద వల్లభు డట్లు నిష్కారణజాయమానకటా
 త్సుండై న న్నాఘోరవధంబునుండి తొలంగించి తద్దేవీపూజా
 సమావసం బాత్మోపహారంబునఁ గావింప విశ్చయించుటయు
 సంత నొక్కదివ్యవాణి యతని నుద్దేశించి నాయనా! నీ
 విట్లాత్మోపహారంబుఁ గావింపఁ గడంగకు; మేను నీకుఁ దద్ద
 యుం బ్రసన్నురాల నైతి;నభిమతం బైనవరంబు వేడు;మది
 నీకు నే ననుగ్రహించెద ననిన నద్దేవి వచనంబు లాలకించి
 యప్పుళిందవిభుండు ప్రహృష్టాతరంగుండై నవినయంబుగా
 నామె కిట్లనియె.

65

శా. అమ్మా! నీవు ప్రసన్నువైతి విటు నా కత్యంతకారుణ్యభా
 వ మ్మొప్పారఁగ; నింక వేఱ వరమూల్ వాంఛింప నేమున్న;వీ
 విమ్మాడ్కిం గరుణింతు నంటి వని నే నిక్కోర్కయొక్కండ నా
 కిమ్మించున్ వరియించు చుంటి నదే నా కీ విమ్ము లోకేశ్వరీ!

వ. అవ్వరం బేమందువేని విన్నవించు నవధరింపుము. 67

ఆ. వె. ఇప్పు డిచట నున్న యివ్వణిక్కుతునితో
 ముందు వచ్చు బన్మమందుఁ గూడ
 సుదృఢమైన చెలిమి యొకపు నట్లు ప్రసన్న
 వగుము నాకుఁ దల్లి! యాదిశక్తి!

68

తే. అనిన నట్టులె యగుఁగాక యనుచు దివ్య
 వాణి విరమింప సంత నవ్వర దయాభు

వైన శబరేశ్వరుండు నాయర్థ మెల్ల
మరల నాకుఁ గటాక్షించి కరముఁ గూర్చి.

69

అ.వె. వివిధ వన్యనస్తు వితతియుఁ గృపచేసి
ఘనతె వెలయ మివల గారవించి
యడవినుండి కష్టపడకుండ నే నిల్లు
నేరఁ దగిన వెరవచేసి యనిపె.

70

న. ఇన్విధంబున నే నప్పుడు మృత్యుముఖంబునుండియుఁ బ్రవా
పంబునుండియుఁ బ్రత్యాగతుండనై కడచిన వృత్తాంతం
బంతయు మా తెల్లిదండ్రుల కెఱింగింప నా రెంతయు
నచ్చెరువొంది మరణించిన నీ మారుడ మరల బ్రదికి వచ్చె
నని నంతసించి మహోత్సహాబుఁ గావించి; రయ్యనంత
రంబున మఱి కొంత కాలంబునను.

71

ఉ. కాననభూమిలోపల నొకానొక స్థాముఁ గొల్లఁగొట్టి య
న్యూనధనంబు పొంగిల మహాగ్రుహ న్నృపభృత్యు లుర్వి
రాజానియనుజ్ఞ నేగి రథనంబునఁ దచ్చబరాధినేత నా
స్థానికఁ గట్టితెచ్చి విభునన్నిధిఁ బెట్టిరి మత్సరంబునన్.

72

తే. అంతఁ గార్యాంతరమున నే నచటి కరిగి
కాంచితిని నాకుఁ బూర్వోపకర యైన
యాశబరనాథు ఘోరశిక్షార్హు సుభట
పరివృతుఁ బటిష్ఠపాశనిబద్ధబాహు.

73

క. కని యెంతయుఁ గటకటపడి

చని నాజనకునకుఁ దెల్పి జననాథుని నేఁ

డ్కొని యిడితి నూటువేల్ కాం

చనములఁ దన్మృగానైఁ శమియింపంగన్.

74

వ. ఈ తేటాగున నతిని నిమిత్తాబు లక్షసువర్ణంబులు దండంబు

గా నొనంగి.

75

క. మును నాకుఁ బ్రాణవాసం

బును గావించిన దయాభువున కాశబగే

శునకుఁ దగఁ బ్రేత్యువక్రియ

యొనరిచి విడిపించి చెలిమి యొప్పుఁగ నతినిక్.

76

వ. నమస్తనస్తు సుపూర్ణం బైన మద్భ్రహ్మంబునకుఁ గొనిపోయి

యందుఁ గొంతకాలం బతిచి కనేకవిధనమ్మానంబులు గావించి

యచితవిధంబున నాభావించి యనువుటయు.

77

తే. ప్రాణయవేశల మగు తన భావ మెల్ల

నా యెడన నిల్చి నను విడనాడలేక

యెట్టకేలకు నా శబరేశ్వరుండు

చనియెఁ దనవల్లియకు సంతసమ్ము వెలయ.

78

సీ. అట్లు లాశబరేశుఁ డాత్మదేశంబున

కరిగి వెండియును నాకర్షమైన

ప్రస్థుప్రక్రియకునై చాభ్యుతం బేదే

యొనఁగ నెంచుచుఁ దనయొద్ద నున్న

కస్తూరియును మాక్తికములును మున్నుగాఁ
గల వస్తువు లవంత ఘనత గలవి
గా వని యవ్వానికంటె సత్యుత్తమ
మాక్తికజాలంబు మదగజేంద్ర

తే. కుంభములు వ్రచ్చి కొనితేరఁ గోరి ఘోర
చాపమాత్రాద్వితీయుడై చనియెఁ దుహిన
శైల దుర్గమ కానన స్థలుల కుగ్ర
వస్య మాతంగయూథ నివాసములకు.

79

క. చని యతఁ డాహిమనన్నగ
వనముల నిటునటునుఁ దిరుగువాఁ డొకచోటన్
గనఁ దీరస్థిత దేవభ
వన మగు నొక పెద్ద సరసి వనధియుఁ బోలెన్.

80

తే. అంఘ మిత్రానురాగంబు లగుటఁ దనకు
సాటి సేయంగఁ దగు జలజాత జాత
ములను గనుఁగొని సంజాతమోమఁ దగుచు
దత్తటంబునఁ బ్రొద్దెక్కుదనుక నిలిచి.

81

చ. పనినడి యెండవేళ జలపాన మొనర్పఁగ గుంపుగుంపుగా
వనగజయూథ మచ్చటి కవశ్యము వచ్చుచునుండునంచు నె
మ్మనమున నెంచియొక్కయెడమాటుగఁ బొంచిశరవృక్షులున్నరా
వనమును దాల్చియుండగజనంఘజిఘాంస వినిశ్చలంబుగాన్.

57

వ. అంతః దశ్యునోవరతేగన్ధ భవనగతుంజై యున్న శిశిభునన
గురుండగు భవానీభ గ్గ నారాధింప సింహవాహనాహుధయై
చనుదెంచుచున్న యొకానొక యశ్యిస్థుత దివ్యరూప సం
పన్నయగు సుమాగీతిలకంబుం గనుంగొని, కన్యకాభావ
నర్తిని యై శంభు పరిచర్యావరత్నంబున నున్న యవర
తుమా గాద్రరాజపుత్రి కయో యనందీయున్నయక్కన్నియ
రూపలావణ్యాది విశేషంబుల కత్యంత విస్మయాక్రాంతుం
డై యా శిబరకాంతుండు తన మనంబున నిట్లు వితర్కింపం
దొడంగె.

83

సీ. ఎవ్వతె యగునొకో యిక్కన్యకామణి!

మానవ యవతి యానేని సింహ

వాహనాగూఢ యెవ్వడువున నగు? వేల్పు

సౌలతొక యైన నాబోటివాని

కనుల కేళిరునఁ గానంగబడుఁ? గాన

నిజముగా నిది నాదు నేర్పియుగళ

పూర్వపుణ్యము లెల్లఁ బోవయి యిబ్బంగిఁ

బరిణమించిన మూర్తి భంగియ యగు

తే. నీమె నలనాదు మిత్తుని కెట్టులేని

నేర్పనంజేసి కూర్పగా నేరనేని

యోచి కింకఁ బ్రత్యుపక్రియ యర్హభంగి

నాచరించినవాడ నెట్లగును నేను ?

84

తే. కాన, నిక్కన్యకామణికడఁ బోయి

తెలిసికొందునుగాక తదీయవృత్త

మనుచుఁ దలపోసి నామిత్ర మిప్పులింగ

నేతె యల్లన దాని సన్నిధికిఁ జనియె.

85

ప. అంతిలో నక్కన్యకారత్నంబును గన నాహనసింహంబు

నొక్కచెట్టునీడ నిల్చి తా నప్పుగేద్రాబుపైనుండి క్రిందికి

డిగి యీసరన నున్న సరసియందు నికసితుంబులై నిలసిల్లు

నెల్లదామరల నెవపూజార్థంబుఁ గోయాచొడంగి కొంతవడికి

నిజాంతికంబునఁ గృతానతుండై నిలిచి యున్న యాశబర

గాజం గినుంగొని యపూర్వదర్శనుండైయున్న యతని

కతిభిప్రీతివశంబున స్వగతిం బొసంగి యనురంజించి.

86

ఆ. నె. ఈ వెవండ ? విప్పు డీగర్గమారణ్య

భూమి క్లిష్ట రాఁ బనేమి ? యనుచు

నడుగి సంతి నామె కాశబరోత్తముఁ

డిల్లి నెప్పచొడంగె నెనకి మెనఁగ.

87

తే. అమ్మరో ! నే భవానీ ప్పడై శరణుఁ

డైన శబరాధిపుండ; నీ హిమాచలేంద్ర

కాననంబుల మద మతంగజభవంబు

లైన ముత్రియములఁ బోయఁగఁ దలంచి.

88

క. అరుదెంచినాడ; నియ్యెడ

నొరకె న్నిదర్శనంబు నుల్లభ మిది; ని

న్నరసిన యంతన దేవ !

స్మరణమునకు వచ్చె నాడు నర్మిన్మి మిటన్. 89

వ. అతం షోక శ్రీమిమిం దన స్థానాహుతుడు; నాని
బ్రాణవిదానం బానాన మహానిభావిడు; మఱియు
సత్యంతాప్తుడైన సుహృద్వన్యుడు; వసుదత్తాభిధానిండు.

క. అతఁడును నీవలెనే యు

ద్భుత రూప వయఃప్రశస్తం బాలుపాదుడు నం
చితభంగి భువన సయనా

మృత నిర్ధరమో యనంగ మెలగుడు సుండెన్. 91

ఉ. మైత్రికి వాపు; దానగరిచురుక కెల్ల; ధర్మాతాభిక్ష
క్షేత్రము; ధైర్యలక్ష్మికి నికేతన; మేనుని చెప్పి నారిరు
బృత్తనిశాలకేత్ర! యొకటన్ గొడ వన్న వె కేదు; తద్వ్యశి
పుత్తుని జెట్టుబట్టుకృతపుణ్యయై కన్యసమీ తిలంపగెన్!

క. కంఠభూషితవిడకర

పంకజ మానన్నెలాఁడు పట్టిన నో యే

ణాంకముఖ! మినాంకుని

గింకరుఁగాఁ జేయ దేమగీచేత్ర ములన్! 93

చ. కడ కొకమాట నే నొడువఁగాఁ జలహితీ నాలక్రిపు; మి
వృదువగు నీదు రూపవిధమ బిది యట్టి శుభాంగు సంగతి
బడయక యుండునేని సుమబాహుదు తీయనిట్లు బావులు
బడు బెడివంపుఁగోలలును బట్టిన తత్ఫలమేమి! యక్కటా!

క. అని యాశబరేంద్రుడు ప

ల్కిన విని యాకన్య మీనకేతనసమో

హనమంత్రాక్షరములతెఱు

గున దద్వచనములు తవులు గొలుపగ నంకిన్. 95

క. రతివల్లభతంత్రప్రే

రితయై తిద్యాధవరుని బ్రీయభాషణో

షితుఁ జేసి యిట్లు లనెఁ గరి

భృతి మంజుల గళ సనాద పేశల రుతియై 96

తే. శబరశలనాథ! నీయిష్టసఖుఁ డతిఁడు

తెలుపు మచ్చోట నపుడు వర్తిండు చుండె

నట్టి సౌందర్యవరసేమ యైనయెడల

సతనిఁ గొనివచ్చి చూపింప సగున నానుఁ 97

ప. అనిన విని యాశబరేశ్వరుం డట్లు నేయంగలావాఁడ నని

పలుకుచుఁ దత్తఱుబ యుమపీడికోలు వడిసి తొ నొకిం

గృతార్థుండ నతి నని సంతసించుచు నయ్యడినుండి బయలు

వెడలి తనపల్లయ కరు దుంచి కాన్క-వెల్లువొంటుఁ గన్గూరియు

ముత్తయంబులును మున్నగు మహార్థవస్యవస్తునివహంబు

భారశతిహార్యంబుఁ దన వెంటఁజేకొని మధ్యహంబున కేగు

దెంచి యందు మామెల్లరచేతిఁ బురస్కృతుండై బహు

స్వర్ణలక్ష్మమూల్యంబై న య యృదుగరయల్ల మదీయ జన

కున కర్పించి. 98

తే. బహునుహోత్సవముల నాటిపవలు గడవ
నంత నారాత్రి యతిఁడు నాయంతికిమ్ము
నంద శయనించి యుండి రహస్యమందుఁ
దెల్లముగఁ గన్య నంగతి తెలియఁ బలికి.

99

క. ర మ్మిప్పుడె యటకు; రహ

స్యమ్ముగఁ బోవున మటంచు సమధిగఁజొల్పు
క్యమ్మునఁ దగు సనుఁ గొని వే
గమ్ముగ నయ్యుర్ధరాత్రిఁ గడుఁ దెగువమెయిన్.

100

తే. చనియె; నంతట నమ్ములునకి దినంబు

ప్రొద్దుట మదీయజనకాను లిద్ది యేమిఁ
యనుచుఁ దిలుదొల్త కలవర మంది కిడకు
శబరపతితోడ, నే నెటో దమట యెఱిగి.

101

వ. అతినియడంగిల ప్రణయప్రస్థాయుంబునం కేసి ధైర్యము
వహించి యుండి; రంత నెన్నాశబరేవ్వరుం డల్లు కొనిపోయి
నాకుఁ వలయు మార్గోపచారంబు లన్నియు యథానుకూలం
బుగ నిర్వర్తించుచు నతిస్వేదితప్రియాణంబులుఁ గ్రమంబుగఁ
దుమార శైలంబునకుఁ దోడ్కొనిపోవుటయు నంత మే మా
నాయంసమయమ్మునఁ దత్పరోపరతీరంబున కిరిగి యందు.

క. నీరజ రజ స్సమధిగతి

సౌరధమై తనరు తద్విశేష శీతల వాః

పూగమునఁ దోగి కృతసం

స్కా-రులమై నేద దేటి సంసోషముగాన్.

103

క. అతి మధురం బగు ఫలసం

తతిఁ యదుపారఁగ భుజించి తత్సరసీసం

భృతిమధురపయోయాపా

మృతిపాన మొనర్చి తినిసి మే మచోటన్.

104

సీ. అలరుఁ దీవియలు నిండారఁ జల్లినవిరుల్

గుమగుమ తావుల గుబులుకొలుపఁ

దేటిబోటులు మాటిమాటికిం బాడు తీ

యని పాటఁలింపుగాఁ గనుల మోడ్వఁ

గమ్మగాఁ జల్లఁగాఁ గడు మెల్లమెల్లఁగా

మలయు తెమ్మెరలు మై మఱిపుఁగూర్చ

మిలమిల లాడుచు మెఱసెడు మందు తీ

సలు చీకటులఁ దోలి వెలుఁ గొనంగ

తే. నలరు నిలుకాని నెయ్యంపుఁ జెలువ కూర్చు

పడుకటిల్లనఁ జెలువమై పరఁగు నచటి

మంచుమలకాన నొకట మే మఱచి నిదుర

వోయి కడపితి మానాటిరేయి మేము.

105

వ. అంత నమ్మఱునటిగాటి ప్రొద్దుట మాటిమాటికిం బాడము

చుండు నాయాకోరుకు లీరికలెత్తఁ దత్తరంపడుచున్న మదీయ

చిత్తం బత్తన్వికిఁ బ్రత్యుత్థానం బానరింపఁ జనుచుండు వడు

పున వడివడిగ దదీయమార్గంబున కెదురుగ బరువులెత్తు
చుండ, మఱియు నయ్యందగత్తియం గనుంగొనంగోరి యువ్వి
భూరుచు నెగిరియెగిరి పడుచున్న చందంబున నదరుచున్న
నాకుఁజిక న్నెప్పడఁతుక రాకకు సకినంబులు సెప్పుచుండఁ
గొంతవడి కాకన్యకా తిలకం బచ్చటి కరుదెంచె దత్సమ
యంబున.

106

క. కనుఁగొంటి నేచు నయ్యం

గన మత్తమ్మగేంద్రపృష్ఠగ సీత సటా మ

ధ్య నిష్ణా; నమలిన శర

ద్భవమండలి నొప్పు జంద్రకళఁ గనుమూడ్కిన్.

107

వ. అంత.

108

క. అచ్చెరువు వెఱుపు వేడ్కయుఁ

బెచ్చుపెరుగ నమ్మగాఁకలించాన్యఁ గనన్

నెచ్చెలి! నాహృదయం బపు

డెచ్చట నేను లున్నయదియు నేన యెఱుంగన్.

109

వ. పదంపడి యూసుందరాంగియు నిజసింహవాననంబు నవతరించి

భర్తపూజార్థంబు పరిశుద్ధంబులైన పుష్పంబులం గోపికొని

తత్సరోవరంబునఁ గొంతతడవు జలకంబులాడి తీరస్థితుం డైన

శౌరీవల్లభు నత్యంతభక్తి భావంబున నారాధించి సుప్రసన్నాం

తరంగయై యుండుటయు నంత నాపీయసఖుండైన శబరే

శ్వరుం డెల్ల నప్పల్లవ హాతెంచెంత కిరిగి ననుస్కరించి తన్నుం

దెల్పుకొని యామె త న్నెంతయు నాదరింప నవినయంబుగా
నామెతో నిట్లనియె. 110

క. కొని తెచ్చితి దేవీ! నా

యనుంగుఁ జెలికాని నతని, నవ్వల నీ కొ
ప్పిన హృదయేశుఁడు నగు నా
నిని; జూపు మటన్నఁ దెత్తు నీసన్నిధికిన్. 111

క. అనిన విని యవ్వెలందియుఁ

గనిపింపు మటంచుఁ బలుకఁగా నామిత్తు
డును వేగ వచ్చి ననుఁ దో
డ్కొని చని చూపించె నచ్చకోరేక్షణకున్. 112

వ. అంత.

113

చ. ప్రిణయరసంబు నెల్లియును పగ్వఁగ నత్తరళాక్షి నన్ను ను
న్నని కడగంటిచూపుల మనం బలరారఁగఁ జూచి తోడనే
మనసిజుచేతి కీలుబొమ్మాప్కి-దియై శబరేశుతోడ ని
ట్లనె దరహాసచంద్రికల నాననబింబము వెల్లఁబాటఁగన్. 114

క. ఏమోయి! శబరనాయక!

నీమిత్తుఁ డితండు కనుము నిజముగ మనుజుం
డా? మము వంచింపఁగ నే
కామచరుండైన వేల్పొ గా కిలువచ్చెన్. 115

ఉ. మానశ్చఁ డంచు మమ్ము వెడమాయలు నేయఁగఁ జూచి
నాడ, వా! నా, నిది యింత యేమెఱుఁగమా! విను; మాన

వుడేడ ? నీ రతి పాణనిభూనమానమయి భాసిలు నాకృతి
యేడఁగి గార్వనంధానపటిష్ఠ! యిట్టి యనృతంబుల నెయ్యెడ
నేర్చికోగదా! 116

ప. అని యిట్లక్కనన్యక సర్మగర్భంబుగా నాశబరాధిపతితోఁ
బలుకుటయు. 117

శే. అంత నే నది విని యిట్టు లంటి న వ్వే
లంది హృదయంబునం గల సందియంబుఁ
బాపి నమ్మించఁ దలఁచి, యోభాసురాంగి!
నమ్ము; మిది నిజ; మేను మానవుడఁ జమ్ము. 118

ఆ. వె. ఆర్జునమునఁ బోలుచు నట్టి పారలకడ
సంచనమ్ము లేల పలయుఁ జేయఁగి
దలీరుఁబోడి! నెప్పెదను నీకు నా యుదం
తంబు సంగ్రహముగ; నాని వినుము. 119

వ. ఏను పలభీనగిరి నానృప్యండ్లైన “మహాధన” నామకుండల
సార్థనాచలసమి నూ హేవ్యరవర సంభూతుండ నైన తనూ
జాతుండ; మున్ను మాతొడి పుత్త్రులభార్యంబు చంద్ర
శేఖరు నుద్దేశించి తపంబొనర్పఁ గడంగుటయు సంతఁ దదీయ
తపోవిశేషంబున కలరి యద్దేవదేవుం డతని కిట్లనియె; నోయి
నకగ్నిత్నంబా! లెమ్ము; నీ కొకానొక మహాత్ముండైన
గుంత్మజుం డున్నవింపం గలవాఁ; డిది యొక్క వరము
జైన గహస్యం; బివ్వ డిది యంతకంటె విస్తరించి చెప్పం

బనిలే; దని యిట్లానదాశివుం డానతిచ్చిన నది విని నా
జనకుండు మేల్చాని మహానందమగ్నమానసుండై యుండె;
బదంపడి కాలక్రమంబున నే నతనికిఁ బుత్తుండనై జన్మించి
ననుదత్తుం డనుపేరఁ బరఁగుచున్నవాడ; నీ శబరనాయకుం
డొకానొకకాలంబున నేను దేశాంతరగతుండనై యున్నతఱి
నాకు నిష్కారణాపద్బాంధవుండై తనయంతం దాన నన్నుఁ
దన కత్యంతాప్తమిత్రుంబుగా వరించికొని యున్నవాఁ;
డియ్యదియ మదీయవృత్తాంతతత్త్వవిసంక్షేపం బని యిట్లు
చెప్పి నే నూరకుండుటయు నంత నక్కనన్యకారత్నంబు
లజ్జావసితముగ్ధముఖిమండల యగుచు నిట్లనియె. 120

శే. ఔను నీ వానతిచ్చిన యది నిజంబ;
యేను నెఱుఁగుదు; నిన్న మదిష్ట దెవ
మిశ్వరుఁడు నాదుపూజల కెలమిఁ జెంది
స్వప్నమున నాకుఁ గరుణ సాక్షాత్కరించి. 121

ఆ. వె. ఎల్లి నీకుఁ దగిన హృదయేశ్వరుం డిట
కరుగుదెంచు నంచు నానతిచ్చెఁ
గాన, నతఁడ వీవకాఁ దగు; నింక నా
ప్రాణవల్లభుడవు పతివి నీచ. 122

క. దొనఁ గెన్నకు మని యిటు లా
నినగుహపత్నాక్షి ప్రణయవేశలమతియై

ముసిముసి నవ్వచు సిబ్బతి

గుసగుస నీవాగమృతము గురిసిన యుతిన్.

123

క. ఇట్టి దని తెలుపఁగా లే

నట్టి మహానందలక్ష్మి కాన్పదమై య

ట్టి టగుచుఁ గొంతవడి నే

నట్టే నిలుచుండి పిదప నతిశయమునన్.

124

వ. ఆ బాలికారత్నంబుతోఁ గూడఁబల్కికొని యథావిధి దానిం
బరిణయంబుచేసికొనుపొంటై మన్మిత్త్రినమేతంబుగా మదీయ
గేహంబునకుఁ దోడ్కొనిపోవ నశ్చయంబుఁ గావించుకొను
టయుఁ దత్త్వణంబ యక్కస్యకాతిలకంబు తన హర్యక్ష
వాహనంబునకు నన్నెగావించి సమీపంబునకుఁ జేరఁబలిచి.

ఆ.వె. ఆర్యపుత్త్ర! యామృహాసింహవాహంబు

నధివసింపు మనుషు సంత నేను

శబర విభునితోడఁ జని యన్ముగేంద్రంబు

మీఁద నెక్కి ముదము మేనమీఱ.

126

ఉ. అత్తలిరాక్షసబోడి మృదుహస్తయుగంబుఁ బరిగ్రహించి పై
కెత్తి మదంక భాగమున నెంతి యు నతన మొప్పుఁ దాల్చి యీ
యుత్తమకస్య నిప్పు డిటు లొంది కృతార్థుఁడై నెతినంచు మ
చ్చి తములోఁగదాఁ మునముఁజెందుచు వేడుకవిట్టవేగుచున్.

వ. నిజగృహోన్ముఖుఁడనై బయలువెడలి, మా కిర్వరకుం బుర
స్సరుండై యున్న మదీయమిత్త్రుం బాశబరేశ్వరుం డుండఁడు

నిజ నిశితేశర జాలంబునం గూలనేయు చమరవాలంబుల
యామివంబులె యోగిరంబులుగాఁ గుమచునుఁ గ్రమంబుగ
మే మెల్లరమును వలభేచగరంబుఁ జేరఁ జనుదొచితి; మా
సమయంబున.

128

ఉ. చక్కినిచుక్కయైన యొకచానిను దోవక్కినినిహవాహనం
బెక్కి పురంబులోని కక్కిలీగుచునుండఁ నన్నుఁ గాంచి శా
రక్క పిపారలెల్లఁ గిడుంచ్చెరువొడుచునుండువోలు మా
చక్కివదిచిరెంతయును సాతనముంద మదియబొంధవుల్.

తే. అంతి మాతండ్రి పరమ హర్షాంతరింగుఁ
డగుదు నెగురుగు జనుదొచి; నన్ను జేరు
భక్తియు ముదింబు వినయంబుఁ బ్రబలా సింహ
వాహనమునండి చయ్యన వసుధ పితకి.

130

అ.వ. అతనిపానియుగళ మంకి ముక్తిటయు న
న్నతఁడు శౌగిలింది యలకె మిపుఁ
విస్మయంబుఁ గొందు; వెనువెంట నక్కస్య
కియును భక్తి విసయకిలితి యగుచు.

131

క. చనుదొచి యచ్చరియుబలె

దనచరిణంబులకు మ్రొక్క దదన శ్యాద్య

క్తును సౌందర్యాదులు గని

మనమున మోదమ్ము మతియు మతియు న్నిగడన్.

132

ద. శివుని వరప్రభావమునఁ జేసి జనించెయట్టి మత్తరూ
భవునఁ దత్కృతాక్షినిభవముననే లభింపువఁబోలు నీ
భవళి విశాలనేత్ర యిది తిథ్యమ; కానియెవన్ మఱొక్కమా
నవునను నట్టిరూపవతి నాతిగఁ జిక్కుచె యిద్ధరిత్రలోన్. 188

న. అని యోతయు బ్రమోదించుచు మమ్మందఱు మామరి
రంబునఁ దోడ్కొనిపోయి కడచిన నూనద్వ్యత్రాంతంబు
నడిగి తెలిసికొని నామత్కృష్టన శిబరాధిభుని సహార్థంబు
నెంతయుం బ్రశంసించుచు నాఁడచ్చట నొక్క మహాత్మి
వంబు నేయుచు; నంత నమ్మఱునటిగాఁడు మాహూర్తకా
దేశంబున సమస్తాపభువులందఱు నన్నిధి నే నెక్కన్నియం
బణియంబు చేసికొనుటయు నంత నత్యంత వైభవోపేశం
బైన యగ్నిద్వివాహమహాత్మివఱుం గలఁగోరు:— 189

సీ. ఆకస్మికంబుగా నటలున్న మద్వధూ

మణి హాహన్తరైః మదిమృశేంద్ర

మచటి వాగ్జెల్లన నరయించుడఁగె నె

త్రిహాహుఁముగ న్యక్షింపి దివ్య

పురుషాక్షితిఁ బొల్పి, యరునది మద్వధు

లిదియేమి ! యిదియేమి ! యేమి! యనుచు

దిరుగుడువడుచు డ, దివ్యవస్త్ర పథుఁ

నాలంకృతుఁ డయి యరుగుడె చి

తే. మన్నన యెసంగ నాకు సమస్కరించి
యిట్లనియె; నోకుమారకా ! యేను దేవ
యోనిఁ, జిత్రాంగదాఖ్యఁ జెన్నొందుచుండు
వాఁడ విద్యాధరుండ; శాపమృతుండ.

135

క. ఇక్కన్య నాదు సుత, స
మృక్కలితమనోవతీ సమాభిఖ్య, గడున్
మక్కువతోఁ బ్రాణములకు
నక్కవగాఁ గూర్తు దీని నే నశిశుబున్.

136

వ. అక్కతంబునం జేసి:—

137

చ. అనవరతంబు దీని విడనాడక పార్శ్వమునన్ ధరించి స
ద్వినములయందుఁ గ్రుమ్మతెడువాడఁ; బసంపడి యొక్క
నాఁడు నేఘసతరస త్తిపోవన సికాయవిభూషితీరయైన గు
గను దరియంగ నేఁగి యట రాధతిపస్సుల సమ్మహాత్ములన్.

తే. మీటి లంఘించి చనుటది మేలుగామి
నలుకుచుఁ దలంగి యపు డమ్మహానృపతి
పాటుచున్న ప్రవాహంబుచి వింటి
నడిమికోవను బట్టి నే వెడిచుచుండ.

139

క. గాలివడిఁ దూలి నామెడఁ

గ్రాలెడు పూదండ యొకఁడు గ్రీక్కిన గంగా
కూలాంతికతోయంబుల

వ్రాలెన్ బ్రౌరభక్తరమ్యవశమున సంలెన్.

140

న. తిజ్జలాంతరస్థితంజై లిపాబుసేయుచున్న నారదమహామునీం
 ద్రుం డాకస్మికంబుగా నయ్యుంబు మన్యంబునుండి పైకి
 లేచుటయు నంత నక్కుసునుమాలిక యమ్మహాముని మూఁ
 పునం బడియె; సక్కితంబున నతం డప్పు డెంతయుం గోపించి.

నీ. బౌకార ! పాపాత్మకా ! యేల నీకీత

యశాద్ధత్యే ? మిచట మమ్మరియబోక

నీ నిటు లుపేక్ష నిర్మూలమున మమ్ము

మైలపుత్తున నీలిమాలి ? యోరి !

నీగర్వ మడఁగి వేవేగ సింహాకృతిఁ

బడయును, వబ్బుగిఁ బడసి నీను

తనయ దీనిని సంతతిము మూఁపునం దాల్చి

మెలఁగుచుండెడు, హిమాచలమునంగు

శే. దీని నేనాఁడు కొండొక మానవుఁడు

పరిణయం బగు నానాఁడు భవ్యమైన

యన్విపాహోత్సవముఁ గాంచి సంతోషింపఁ

దొలఁగు మాశాప మిది నీకు ధూర్మ ! పొమ్ము ! 142

శ. అని యివ్వడువున నారద

మునినరుఁడు శపింప వేగముగ హిమ్మశైలం

బున కరిగి సింహమై మ

త్తనయాన్ శివపూజనాతితత్పరి దీనిన్.

జే. కూర్మిమై మూఁపుపై నెత్తుకొని చరించు
 చుంటి; బిమ్మట నీశబరోత్తముని ప్ర
 యత్నిమనఁ జేసి యివ్వవాహాదిశుభము
 లెట్లు లయ్యెనో యది నీన యెఱుఁగుమనఁద ! 144

తే. కాన నే జోయి వచ్చెదఁ; గల్లుఁగాఠి
 భద్రములు మీకు!; నాదు శాప మది గడనఁ
 గంటి; నని వల్కి తోడనే మింటి కెగిసి
 యరిగె నమ్మహానీయ నిద్యాధరుండు. 145

వ. అంత నయ్యది కినుకొని యత్వంతాశ్చర్యమగ్నమానసుం
 డై నూతండ్రి నాకిట్టి జ్ఞాఘ్నంబైన పాబుధంబు చేకూరి
 నందులకు మఱి కుం బ్రహ్మాంధి న్నజనభాంధవనఘంబు
 లెల్ల సుల్లసేల్ల మొడ్డెన పండువు గాని నెఱుఁగితిమయింబున.

తే. హితుల్కఁ గెనుపొగియు లిచ్చియనుని
 దృష్టిఁ గెనియ నావ్యాజ సుహృద్వత్సంబు
 ములు యుదారి చరిత్రంబు లిల నెవఁడు
 నెలియ నేర్చుకె ననుచుఁ జమత్కృతి నెలంగ. 147

వ. ఆ శబరేశ్వరుని మహోదారచేష్టతీర్థంబు మాకినుంటికిం
 దలంచుకొనుచు నెల్లవారు ననిని నభినుతింపం దొడఁగు
 టయు నంత నయ్యదంతంబు క్రమక్రమంబుగా నస్మస్మా
 కాంబుం డెఱింగి సునుతిమంతంబైన యాశబరేశ్వరునకు
 నూ యెఱింగిలిగిన యవ్యాజస్నేహతీతయంబున కెఱియు

సంతసించుటయు సంత నాజనకుం డట్లు పరితుష్టుండైయున్న
యమ్మనీసానునకు మనోహరంబైన రఘోపాయనంబు
నట్టి యాతనిచే నాశిబచేశ్వరున కశేమాటవీరాద్యంబునకు
నాధిపత్యంబు నిప్పించె; నయ్యసంతరంబున. 148

ఆ. నె. అనుఁగుం బల్నియైన యమ్మనోవతితోడఁ

బా'ణమైత్రిపాత్రిమైన యట్టి

శబరరాజతోడ సౌఖ్యంబుగా నుంటి

నచట ధన్యతముండ నగుచు నేను.

149

శే. ఆ శబరవల్లభుండును నాత్మదేశ

గమనమున వేడ్కఁ గొనక, నాకడన నిల్చి

చిరము మద్భూహమంద వసింపఁ దొడఁగె

నాత్మబంధులకింటె సత్వోప్పు డగుచు.

150

న. అట్టి యానమయంబున.

151

ఆ. నె. ఒకరి కొకరు కూర్చి నుపకృతు లెన్నేని

చేసెకొనియుఁ దృప్తిఁ జెంది కేము

కలసి మెలసి సుఖముగా నుండఁ గాలంబు

గొంచె మాకఁ జెలిమి పొడువు గాఁగ.

152

ప. పదంపటి యచిరకాలంబునంద బహిర్గత్తివైన మదీయ

కృత్తిన్ని నల మహోత్సవంబు చందంబున నమ్మనోవతియందు

నాకొక్క కుమారుం డునయించుటయు నేనతనికి హిరణ్య

పత్తుం డని పేరువైట్టి యాతండు కాలక్రిమంబునఁ బరివర్జితుం

డైన పిమ్మట నుచితవిద్యలం గఱపించి పరిణయం బొనరించితి; నంత సతివృద్ధుండైయున్న మజ్జనకుం డయ్యది గనుంగొని నంతసించి యుతటితోఁ దన జీవితఫలం బంతయు సంపూర్ణం బయ్యె నని భావించుచు భార్యాసమేతంబుగా దేహోత్సర్జనంబుఁ గావించుపొంటె భాగీరథీతీరంబున కరిగె నానమయంబున.

153

సీ. అనుఁగుఁ దల్లియుఁ దండ్రియును నట్లు ననినఁ ద
 చోకంబుచే నేను వ్యాకులుండ
 నై యుండ నపుడు మదాప్తబంధువులు నా
 కనుకూలనరఁజి ధైర్యంబుఁ గొలిపి;
 రంత నే వారి ధైర్యాలాపములఁ దేటి
 మద్భుతాభారంబు మరలఁ దాల్చి
 యొకవంకఁ బ్రియసతీ వికచముగ్ధముఖాబ్జ
 దర్శనోత్సవము మోదంబుఁ గూర్చు

తే. మఱియు వేటొక్కవంక నమ్మహితశబర
 నాథ సాంగత్య మది మహానంద మొసఁగఁ
 దృష్టప్రహృదయుండనై వినోదింపఁ గంటి
 నేమని నచింత నాటి నాయెలమి కలిమి?

154

తే. చనియె నా కాదినంబులు నమధికాత్మ
 నందనానందములు, మహోన్నతకళత్ర)

భావసుమనోజ్ఞములు, సుహృద్విరసమాగ

మాతిసుఖములు నగుచు సిద్ధాధిపనుల!

155

వ. అంత నేను గాలక్రమంబునఁ బ్రవృత్త నయస్కుండ నగు
టయు నాయందలి ప్రీతివశంబునఁజేసి పుత్రికా! నీవింకిను
గృహంబునందయుండనేలక యీపాటికిఁ దపోవంబున కరు
గఁజనదే యని హితంబు చెప్పుచున్నదియూబోలె వార్ధక్యం
బు నాచిబుకింబుకొనుట యు దానఁజేసి నే నాక్షణికు సము
త్పన్న వైరాగ్యుండనై.

156

చ. వనమున కేగ నొచ్చి గుణవత్తరుడైన నిలసిల్లుచున్న మ
త్తసయుఁ గులుంబభారవహాని న్నియమించి మదీయ పత్ని న
న్ననుగమియింప దానిఁగొనియయ్యయిపుణ్యనదీనదంబులన్
గనుచుఁదపోవనంబులునగంబులునుంగనుఁగొంచువేడ్కొనోన్

క. కాలంబర నామకమై

గ్రాలెడు శైలోత్తమంబు కడ కేగి యటన్

గాలంబు పుచ్చుచుండఁగ

నాలో నామిత్రివర్యుఁ డాశబరుండున్.

158

తే. నాయెడం గల్గు కూర్మి నన్ బాయలేక

తన యరణ్య రాజ్యాధిపత్యంబు నెల్ల

విడిచి తానును నావెంట వెడలవచ్చె

నంత మే మెల్లవారము నట్టులుండ.

159

వ. అంతలో నాకుఁ బూర్వజన్మ విద్యాధరత్వంబును, లభ్యాన
సాన్వజ్ఞన శంకరశాసంబును స్మృతిగోచరంబు లగుటయు
నే నప్పు డదియంతయు నాప్రియధర్మసత్త్వియైన మనోవతికిని
మనీయప్రాణమిత్రులైన శిబరాధిపునకును దెలియంబలికి
యమ్మానవశరీరంబు విడువందలంచుచు. 160

ఉ. ఎంతయుభ క్తతోడఁ బరమేశ్వరు నెమ్మడిఁ బాదుకొల్పి'యి
క్కాంతయు నీయనుంగుఁ జెలికాఁచును వీడక నాకు వెండి జ
న్మాంతరమందు సైతి మిటు ల్స్వర్గశత్రుము నా ప్తమిత్రుమై
సంతతిసౌఖ్యమోషములునల్పుచు నుండుదుగాతమర్మిలిక!'

చ. అని తలపోసికొంచు నముదగ్రతమన్నతభూధరేంద్రశృం
గనికటభూమినుండి పడి గ్రక్కునమేరు చొఱంగితిన్ సుహృ
త్తును సహధర్మచారిణియుఁ దోడన నాకియ నాచరించి త
త్తనువులు వీడి నాచనుపథంబున వారును వెంబడిండుగాన్.

తే. అట్టి యీనేనె యోయి సిద్ధాధినాథ
తనయ! యిపుడు జీమూతవాహనుఁ డనంగ
వెలసినాడ విద్యాధరకులమునందు
వెండి యిబ్బంగి జాతిస్మరుండ నగుచు. 163

క. ఈవే యాశబరేంద్రుఁడ
వీ వడువున మరలఁ బూర్వతీశ్వరకృప మి
త్త్రావసు వనంగ నీవి
శ్వాపసు పను సిద్ధపతికి సత్పుత్తుఁడవై. 164

తే. తనరుచుంటివి; మిత్తమా! వినుము మఱియు

నమ్మనోవతి నాచు నెయ్యంపు గృహిణి
యదియు నీజన్మమున నిట్లు లుదయమయ్యె
మలయవతి యనువేర నీచెలియ లగుచు.

165

వ. కావున నిష్పిధంబున నీతోడంబుట్టువు నాకుఁ బూర్వజన్మ
ధర్మపత్నియేయై యున్నయది; నీవును నాకుఁ బూర్వజన్మ
మిత్రుండవై యున్నవాడవు; అక్కతంబున నేనిప్పు డిక్క-
న్నియం బెండ్లియాడుట యుక్తంబయై యున్నయది; యది
యట్లున్నను నీవు మున్ముందు నాజననీజన్మల కడకిరి యీ
వృత్తాంతంబు వారికి నివేదింపుము; వానిందుల కంగీకరింతు
తేని నీయూహితంబు తప్పుక సిద్ధింపంగల; దని యిట్లాడమనా
తవాహనుండు పలికిన విని నంప్రీతిమనస్కుండై చని మిత్తా)
వసుం డది యంతయు నతనితల్లిదండ్రుల కెఱింగించుటయు
నంత, వారును దదీయవచనంబు నభినందించి యంగీకరించి;
రప్పు డమ్మిత్రావసుండు మివల సంతసించుచు; దన తలిదం-
దులపాలికిం జని యయ్యర్థంబు వారలకును విన్నవించెఁ
దదనంతరంబున:—

166

తే. వారలును నీప్రీతివరసంపత్తి కలరి

యనుమతించుటయును, దనయభిమతంబు

సిద్ధి జెందె నటంచు; దత్తిద్ధరాజ

పుత్తుఁ డెంతయు వేడుక పొదలుకొనఁగ.

167

వ. తనచేలియలి వివాహముహోత్సవంబునకు వలయుసమస్తనం
భారమ్ములును నమకట్టించె; సంత నొక శుభదివసంబున. 168

క. జీమూతవాహనుం డ

త్యామోద మెనంగుచుండ సమ్మోయవతీ

కోమలపాణి యథావిధి

గా మామ యొనంగఁ గొనియెఁ గాతుక మొప్పున్. 169

వ. ఇవిధిగానున నజ్జీమగాతివాహనుండు మలయవతీ పాశిగ్రహ
ణంబుఁ గావించుటయు నాసమయంబున సిద్ధచారణవిద్యా
ధర గంధర్వాదినమస్తభేదరివర్గంబులు నచ్చోటఁ గూడు
కొని యాడుచుం బాడుచు నత్యంత వైభవంబుగా మహో
త్సవంబుఁ గావించి రంత నిల్లు కృతోద్వాహున్డైన జీమూ
తవాహనుం డమ్మలయాచలంబునంది నిజవిధూనమేతుండు
సుఖంబుండి పదంపడి యొకానొక దివసంబున. 170

క. బావయు మిత్రము నగు మి

త్త్రావనుతో నీకట రమ్యతరదలనెధి వే

లావనభాగ విహారే

చ్చావశమునఁ జనియె నటకు సంతన మెనఁగిన్. 171

సీ. చని, యవ్వనధీరమున నొక్క వో నొక్క

పురుషుని యావనభూషితాంగు

‘హపుత్త్రకా! పుత్త్రకా!’ యంచు విలపించు

జనయిత్రి నోదార్చి యనుపువాని

నుద్విగ్న హృదయుఁడై యుంపియు నహజ్ఞుడై
 ర్యస్థైర్యములు వీడనట్టి నాని
 ననుయాయు యై వచ్చి యమభటు నట్లు వే
 అొకఁడు తి న్నచోట నున్నయొక్క

తే. స్పృగు నమున్నతశీలమొండ విడిచిపోన
 నంతిలో యింతిలో వచ్చునట్టి మృత్యు
 వున కెదురుచూచునానిఁ గన్గొని సుశీఘ్రు
 గతి నచటి కేఁగి యిట్లనె నతనితోడ. 172

ఉ. ఎవ్వఁడ వీవు? నీజనని యేమిటి కీగతి విహ్వలించుచున్
 నెవ్వఁగఁ జెందె? నేల యిటు నీవును ఖిన్నులఁ జెందియుంటి? నీ
 కెన్నిభమ్మెన చేటొడవె? నేమి యొనర్పఁగ నిందు నిల్చితి?
 వివేషయంబు నాకు నచియింపఁగనొనఁగుమార! నావునున్.

ప. అతెందును జేమూతవాహనునకుఁ దనవృత్తాంతం బిట్లు సెప్పు
 దొడంగె; నయ్యా! తొల్లి కశ్యపప్రజావతికిఁ గద్రునయని
 యును విసతియనియు నిరువురు భార్యలుండుచా; రందాద్య
 యైన కద్రున కథాపరిసంగంబున సూర్యాశ్వంబులు శ్యామ
 లనర్ణంబు లనిన రెండవదైన విసత యది యట్లుకా, దవి
 ధవళనర్ణంబులనియె; నాతి నయ్యర్థంబున వార లిరువురు
 నొంపొరులతో వివాహం బొనరించి యన్యోన్యదాస్యంబు
 పఁగంబుగా నొడ్డి గయ్యనింతరంబునః— 174

క. విజయార్థిని యై కదుగ్రీవ

నిజతనయులఁ బన్నగముల నియమించెన్ వా

రిజమిత్రహయంబుల న

క్కజముగ ససితాంగకములు గా నొనరింపన్.

175

తే. అంతఁ బన్నగు లాయమ యాజ్ఞఁజేసి

యరిగి నిజవిష పూత్కారభరమువలన

మలినములు చేసి రక్కాశ్వములఁ గరంబు

వెల్లనై సాజముగ నుల్లసిల్లువాని.

176

వ. అంత.

177

తే. కద్రువయు నవ్విధమున నాకస్మికముగ

నల్లఁబాటిన యాదిననాథు తురగ

ములను గాన్పించి కైతవమ్మున జయించి

వినతఁ దనదాసిగాఁ జేసికొనియె నకట!

178

క. ఎఱిఁగియుఁ బంతము విడువరు

వెఱపాలఁతుల యింపు సొంపు పెంపుం గని యో

ర్వరు; కపటములకు వెఱనరు

గఱితలు తొల్లింటినుండి; కష్టంబుగదా!

179

వ. అది యట్లుండె నయ్యనంతరంబున.

180

తే. ఆల్పజననికఁ జేకూఱినట్టిపాటు

నినతకొమరుండు గరుడుండు నిని చని బతి

మాలుకొనె గ్రుడునకుఁ దన మదిని జాలి
పొడమ నిజనూత్నదాన్యపిముక్తిపొటె. 181

వ. పదంపడి యక్కఱుగినకొడుకు లగు నాగు లెల్లరుంగూడి
యాలోచించి యతని కిట్లనిరి. 182

క. ఓ వినతా ప్రియసందన!
దేవత లమృతంబునడయఁ దినిరి పయఃపా
రావారముఁ ద్రచ్చెద; రలు
గావున నీ వచటి కరిగి కడు వేగమునన్. 183

తే. ఆ సుధం దెచ్చి ప్రితివస్తు నగుతెఱఁగున
మా కొనఁగి య త నీప్రియమాత దీనిఁ
దోడుకొనిపొమ్ము; నీ నతిదోర్బలంబు
గల్గువాడవు నీ కెంతకార్య మిద్ది ? 184

క. అని పలికినఁ దన్నాగ వ
చనములు నిని గరుడి సరిభనముగఁ బయోహ
రినిధికడ కరిగి యటఁ దన
యనుసమపౌరుషముఁ జూప నారంభించెన్. 185

ఉ. అంతఁ దదీయ నిస్తుల పరాక్రమభంగికి సంతసించి శ్రీ
కాంతుఁడు విష్ణుదేవుఁడు మొగంబున లే నగవొప్ప నగ్గరు
త్మంతుని జూచి యోభువనమాన్యపరాక్రమ! నీదు విక్రమా
క్రాంతికి మెచ్చితిన్ వరమొకండు వరింపుము;నీకొనంగదన్.

ఉ. నావుడు సూతృదాస్యపరిణాధ వివృద్ధరుషా నముత్తన
ద్భావుడు ఃక్షీవల్లభుడు ప్రాంజలియై వినయంబుతోడ నో
దేవర! కాద్రవేయులు మదీయవిరోధులు నాగు; లయ్యన
ద్భావులు నాకు నిత్యమును భక్ష్యులుగానరమీగదేకృపన్

వ. అని ప్రార్థించె; నంత నమ్మహావిష్ణుడును బ్రసన్నచిత్తుడై
యట్ల యగుంగావుత మని యనుగ్రహించె బహుపడి
యవ్వైనతేయుండు తనవీర్యాతిరేకంబున నాదితేయుల నెల్లర
నిర్జించి నిజభుజార్జితంబైన యమృతభాండంబుం గొని పఱ
వం దొడఁగుటయు నంత విదితవృత్తాంతంబుడైన శక్రుం డతని
నన్నిధి కరిగి.

188

క. విహగేంద్ర! దుష్టులగు న
య్యహులకు నీయమృత మీయ నగునయ్య! కృపా
మహితాత్మ! భవత్కృతి ని
ర్వహణమునక యైన నిది యవశ్యముఁ గొనుమీ !

189

వ. తత్కార్య నిర్వహణానంతరంబున:—

190

అ.వె. పన్నగములనోటఁ బడకుండ నెండియు

నేను దీని సంగ్రహింప నేర్చు

నట్లనుగ్రహింపు; మాదితేయుల యెడఁ

గరుణనేయు ముచితకార్యదక్ష !

191

క. అనవుడు నది విని వినతా

తనయుం డట్లే యటంచుఁ దడమృతకలశం

బును గొని నాగులపాలికిఁ

జనె విష్ణువరప్రసాద సంపన్నుండై . 193

వ. ఇట్లు చని హరివరప్రభావభీతాత్మకులును ముగ్ధులునై యున్న
యప్పన్నగులు తన్నుంగని వెఱచఱచి పఱవం బోవ వారలఁ
దఱియం బోవక గరుడుం డిట్లనియె. 193

క. ఇదె యమృతముఁ గొని వచ్చితి

ముదమున మాజనని దాస్యముం దొలఁచి దురా

సదమగు దీనిం గొనుఁ డటు

లదవదపడనేల నిలువుఁ డహివరులారా ! 194

తే. వినుఁడు ననుఁ దఱియఁగ మీకు వెఱపయ్యేచి

దీని సుపవిత్ర దర్శలపై నిడియెద

నిచట; మాజననిం గొని యే నరిగిన

వెనుకఁ జనుదెంచి యీసుధం గొనుఁడు మీరు. 195

ఆ.వె. అని వచింప నాగు లందుల కొడఁబడి

రంత వైనతేయుఁ డచ్చుతకలశ

మచట దర్శసంస్తరాంతరంబున నిల్చె

విడిచి పుచ్చి రహులు వినత నపుడు. 196

క. ఈగతి జననీదాస్యము

నీఁగి కృతార్థుఁ డయి గరుడుఁ డేగ గతభయో

జ్వేగు లయి నాగు లమృతము

భాగించి భుజింప నానపడి చనులోనన్. 197

మ. సురలోకేశ్వరుడైన యిగ్గునుడు వహించెచిత్రానియుర
 సురవర్ణంబులు నైజశక్తిమహిమన్ సాభ్రాంతముల్ గాఁగుశా
 న్తర నిక్షిప్త సుధాఘటంబుఁ గొని చేతికిఁగిత్తిమై లుఘితాం
 బుమార్కాడయియేగె స్వర్గపురి దేవవ్రాతముప్పొంగఁగాన్.

న. అంత నవ్విషధరంబు లన్నియు నితాంత వివర్ణహృదయంబు
 లై యియ్యెడ నొకవేళ నొకింత యమృతవ్యృత లేని బేసి
 చిక్కియుండదా? యని తెలుచి యక్కఱొ స్థలింబు నొకిం
 దొడంగె; నక్కఱంబున వారి నొలుకలు నీలిక లుట జేసి
 వానికి వ్యర్థంబుగా ద్విజిహ్వోద్వంబునాత్రిమ నేరూఢ. 199

ఆ.వ. అధికలోభ చిత్తులై యీసమయి వెళ్త
 పనులు నేయదొడరు జనుల కెఱిగి
 నరిసి చూడ నొక్క యపహాస్యతయై కాక
 వేతె యొక ఫలంబు గూరునొక్క 4

200

వ. ఇవ్విధంబున ననుచులభాన్యురసవంబులై నయింపగింబుల
 దదీయవెరియగు తార్జ్యమ పొరిననలంబునంజేసి జేప
 తేపగుబైబడి భక్షింపం దొడంగె; నక్కఱియిచ్చిం
 బునంజేసి పాతాళభువనంబున రాజులంబు భయాతిగేం
 బునం గలంగి నిర్జీవం బుదండం బన్నగీగర్భంబులు విచ్చి
 న్నంబులై పరిభ్రష్టంబులుగాఁ జాగె; నొగిసమూహంబు
 నలుగుండువడి నశింపఁ గడంగె; నితైఱుగున భోగిభువనం
 బెల్ల విప్లవభవనంబై యుండం గనుంగొని భుజగేశ్వరుండగు

వాసుకి యేమిట నుపేక్షించిన సమన్వహాగోకంబు నొక్క-
మాట నరించుచునియును ఏమిట విరోధియను పరాగేశ్వరుడు
మర్వార దోర్బలసమేతు డనియును జిత్తుచి తిత్తింబ
యైవైనవేయును బ్రార్థించి యతినితో నివ్వించుచు నొక్క-
సమయంబు గావించుకొనియె; సరి యెట్లునె:— 201

క. దినదినము నొక్కనాగుని

బనిచెదఁ బట్టింద్ర! నీని భక్ష్యంబున స
వ్వన నిధి పులిచన్ఫలి గల
ఘనతరణిల కడఁగె నప్పక యభ్యాముగానె. 202

క. పాతాళభువనమున కీ

పీ తెఱఁగునా బ్రతిదిసంబు నేమిటికి మహా
పాతంబున రా, భుజగ
వాత మ్మిబ్బంగి భీతివడి నశియింపన్? 203

న. ఈనాగినులం బుతెయు నిట్లొక్క పట్టుచు గిట్టి యదిరకా
లంబునంద సంక్షయంబు నొందుటవలన నీను సావ్యంబునుం
జెడిపోవుగాదె? యని యిట్లు వాసుకి సమచితప్రకారంబున
వదియింప విని వల్లమనె గిరుడుండు వ్రత్యహంబును దశేప్రి
మితుండైన యొక్కొక్క-నాగుని గ్రమంబున భుజింప
నుచుకొనించె; నీ క్రమంబున నిచ్చట ససంఖ్యాకంబైన
ఘణిలోకంబు సంక్షయంబు నొందె; నేనును శంఖచూడుం
డను పేరంబరఁగు నొక్క నాగకమారుండ; సదీర్ఘాయు

ఘ్నండ నగుటజేసి నేడు నావంతు వచ్చెను; గావున
గరుడున కాహారం బగుపొలు నాగరాజనిదేశంబున నేనీ
వధ్యశిల నధిష్ఠింపవలసిన వాడైనతి; నిట్టి నన్నుం గనుం
గొని పుత్రివాత్సల్యాతిశయంబున మాతల్లియు నవిధం
బున శోకింపవలసి వచ్చె; నని యిట్లు శంఖచూడుండు
చెప్పిన విని.

204

తే. వగవు నిగుడఁగ జీమూతివాహనుండు

కటకటం బడి యాపన్నగసుకుమారు

భవ్యసుమనోజ్ఞ తారుణ్యభానమాను

శంఖచూడునిఁ గనుఁగొని జాలి నొంది.

205

వ. అతని కిట్లనియె.

206

మ. అకటా! యోత యశక్తుఁడో ఫణికులాధ్యక్షత్వముగన్న
వాసుకి; నిత్యంబుఁ దనంతిఁ దానిటు ప్రజాక్షోభంబుగాఁ
దద్విరోధికి భుక్త్యర్థమువుచ్చునే ప్రజలఁజింతింపంగ నీపాటిర
క్షకుఁ దా నేటికిఁ బూనఁగావలయు రాజత్వంబు సర్వాళికిన్?

క. దక్షుండగు నెడ శత్రుల

శిక్షింపఁగ వలయుఁ, బ్రజలు చేడ్పడకుండన్

రక్షింప వలయుఁ గా కిటు

భక్షింపఁగఁ బుత్తురే విపక్షుల కకటా!

208

క. త న్నేల లొలుత గరుడున

కన్నముగా నీయడయ్యె? ననమర్థుండై

- కన్నార విల్లు కనునొను
చున్నే స్వప్నోక్షయము నురగేగ్రుణి దహా! 209
- వ. ఇదియు నిట్లుండ.
210
- చ. శృణుమనియాయ నయ్యదితికిన్ మహితాత్ముడు కశ్యప
వ్రజావతికిని బుత్తుడై పాడమి పక్షివిభు డతఁడల యిట్టి
దూష్కృతికి గడంగె బొట్టకయి? కేవలమున్ మహనీయు
లైన పాన్దవులకు సైత మెంతటి ఘనంబగు మోహమొ
చింతసేయగన్! 211
- వ. అయిన నగుంగాక.
212
- అ.వె. నేటి కొకని నైన నిను నేను రక్షింతుఁ
బక్షి నల్లభువకుఁ బారణముగ
నాశరీర మొసంగి నాగకుమార! వి
త్త్రును! విహద ముడుగు! మమలినాత్మ! 213
- న. అనిన నది విని శంఖచూడుండును ధైర్యానిశయంబు నవ
లంబించి యాజీమూతవాహనున కిట్లనియె.
214
- శే. వలచు వలదు! మహాసత్త్వ! పలుకఁ బోకు
మిల్లు వెండియు; నిది నే నహింపఁజాలఁ
గాచఖండంబునకు మాక్తి కమణిఁ గోలు
పోవు టుచితంబుగా దొకప్పుడుచు వినుము! 215
- శే. నశ్వరంబైన ప్రాణంబున కిపు డిట్లు
నెఱచి మహితాత్మ! నిను బలివెట్టి వెడలఁ

గులము వారెల్ల నే మనుకొందు నన్ను ?

గలుగదే తిరమగు కళంకంబు నాకు?

216

క. కుల మెల్లఁ జెడెడు తటి నా

కుల మతి నే నొక్కరుండఁ గొంకుచు జీవ

మ్ములు నిలువఁ బెట్టుకొని యా

వల నెన్నా శ్లనుభవింపవచ్చు సుఖంబుల్?

217

వ. కావున నీవు నాయెడల దయాభుండైనై నన్ను రక్షింప వలవ;
దని చెప్పి సాధుచిత్తుండైన శంఖచూడుం డా జీమూత
వాహనుని వారించి యింక నొక్క ట్టణకాలంబునకు గరు
డుండు సనుదెంచువేళ యగు నని తలంచి యీలోనలఁ
దదావృద్ధి తీరనర్తి యగు గోకన్దేశ్వరుఁ దన యంత్యకాలంబు
నం దొక్కపరి మొక్కి చనుదేర నరిగె; నంత నతం డ
ట్లరుగం జూచి కారుణ్యవిధానంబైన యజ్ఞీమూతవాహనుండు
తా నాత్మార్పణంబుఁ గావించి యతనిం గాపాడ ననకా
శంబు చేకూరె నని యెఱింగి తన మనంబున సంతరించుచు
స్వయంక్తి విశేషంబున న వ్యత్రాంతం బంతయు నతి శ్రీఘ్రం
బుగఁ దన బావ మిత్రాననుండు మఱియఁ గొనంజేసి
కార్యాంతరాపదేశంబున నతని నింటి కనిచె; బదంపడి య
య్యత రక్షణంబునంద.

218

చ. వడిఁ బజలెంచినచ్చు ఖగవల్లభుఁ డక్ష నమిత్రవాదువుల్

సుడిగొనఁదత్సనత్తప్రముసుజూచిన యచ్చెరుపాటునం బలెన్

చ. నడిఁ బటతెంచి నచ్చు ఖగిసల్లభుపక్ష నముక్తవాయువుల్
సుడిగొనఁ దత్సునత్త్వమునుసాచినయచ్చెరుపాటునంబలెన్
బుడమియుఘ్నూర్ణిలం దొడఁగె భూతితిరి ధ్వనియుప్పతిల్లె న
ల్లడలను; దాని సంతయును గన్గొని నిర్గతసంశయాత్ముడై.

తే. ఉరగలోకాంతఃకడు నచ్చుచుండు పెరిగి

పరజనాత్యనుకంపి సిగ్భయ నిరూఢ

భానకలితుఁ డాజీమూతివాహనుండు

తత్తణమ యేగి నిల్చె వధ్యశీలమీఁద.

220

వ. అంతఁ దదు త్తరక్షణంబునంద గరుడుండు సృచ్ఛాయూచ్ఛాదిత
సభోమండలుండై చనుదెంచి యయ్యెడ నాగ్రా నిజదీర్ఘఁగర
చంచూపుటంబున సమ్మహాసమ్మయం గలచి స్ఫుటకొని. 221

క. తొరఁగెడు నెత్తురు ధగ్గిస

వరుసగ నెడఁజేగి జాలువాటన్, దెగి త

చ్చిరముసఁ గల చూడఁమఁ

దొరలి పుడిమిఁ బడఁగ నతినిఁ దోడ్కొని పటచెన్. 222

న. ఇట్లు పటచి యతిని సమ్మలయగిరి శిఖరంబునం బెట్టుకొని
గరుడుండు లనతీక్ష్ణితుండంబునం బూడిచికొని తినదొడంగ;
నాసమయంబున సభస్థలంబునుండి యనుపమానంబైన
యొక్కప్రసూనవర్షంబు వర్షించె; నప్పు డప్పులవాసం
గనుంగొని తాద్ర్యం దిది యేమి యని విన్మయభ్రాంతుం
డగుచుండె; నితలో నచ్చట నాశంఖచూడుండును గోకగో

శ్వరుం దని కుత్తరలోకసుఖావాప్తిగా సర్పించి వచ్చి రుధిరా
సార సంసిక్తంబెయున్న యవ్వధ్య శిలాతలంబు సవలోకించి.

తే. అక్కటా ! మన్నిమిత్తమై యమ్మహాత్ముఁ
డప్పతం గేశ్వరునకుఁ దన్నర్పణంబు
చేసికొని ధన్యతముఁ డయ్యె; జీ ! మనీయ
జీవితం బిది వ్యర్థమై చెడియెఁగాదె ? 224

వ. ఈవృత్తకాలంబునం దార్జ్యం జాతని నెచ్చటికిఁ గొని పోయి
యుండు? నొకవేళ సతం దీప్రాంతంబునఁ జిక్కినం జక్క
వచ్చు; నన్నేషించెదంగాక యని యతి త్వరితంబుగఁ దద్రక్త
ధార ననుసరించి యరిగె; నీలోల నక్కడ నజ్ఞమూతవా
హనుండు. 225

క. నొగులక పొగులక మదిలో
దిగు లొందక గరుడి పొడిచి తినుచున్నను నె
మ్మొగమునఁ బ్రహర్షభావం
బిగురొత్తం గూరుచుండ నీక్షించి వెనక్. 226

ఆ.వె. పక్షివిభుఁడు వెఱుగు పడి యమ్మహాసత్త్వ
శాలిఁ దినుట మాని సంశయంబు
గదుర నెమ్మనమునఁ గుదురుగా నిబ్బంగిఁ
దలఁవఁ జొచ్చె మనసు కలఁత నొంద. 227

ఉ. నాగుఁడుగాఁ డితం డరసినన్ దృఢనిశ్చయుఁడెవ్వఁడోమహా
భాగుఁడుగాని, మున్ దినన పన్నగు లెవ్వరు నింత నిర్గతో

దేవ్యగత నిల్వైరెరి నిజనిష్ఠవకాలమునందు నీతఁ డీ
లాగయి యున్నవాఁ డవికలస్థితి నేమి విచిత్రమో గదా ?

వ. అని యిట్లు తన యంతర్గతంబున విమర్శించుచున్న యాగరు
త్కంతుం గనుంగొని జీమూతవాహనుండు తానట్టి కష్టస్థితి
యందుండియు నిజాభీష్టంబు నెఱవేఱుపొంటు నతినిశో నిట్లు
నియె. 229

తే. ఖగకులాధీశ ! నామనఁ గలవు మాంస
శోణితము లింకనున్ రసశోభితములు
నీ వత్సపుండ వయ్యు మానితి వి దేల
కుడువ కాకస్మికముగ నియ్యెడ? మహాత్మా ! 230

క. ఈమాంసము నీనెత్తురు
నీమాంసన తృప్తిపొంటె నిర్విషము; యో
స్వామీ ! సంశయపడ నే
లా? మెనవుము కడుపు నిండున ట్లివి యెల్లన్. 231

వ. అనిన నది విని యప్పక్షిరాజు మహాశ్చర్య వశగుండ్జ యా
జీమూతవాహనుం గనుంగొని యిట్లునియె. 232

తే. గుణవదుత్తమ ! నీవు నాగుని విధమునఁ
గానగాకుంటి వెవఁడవో గాని, నాకుఁ
దెలియఁ జెప్పుము వేగ నీకలతెఱంగు
నంత దనుకను నిన్ను నే నంట నింక! 233

ఉ. నావుడు జోలమేల? ఖగనాయక! నాగుండనే; భుజింపు; స
ద్భావముతోడఁ దొల్త ననుఁ బట్టి భుజింపఁగఁబూనినాడ; వి
ట్టివిపుడప్పనిన్ విడువ నేటికిఁ? బూనినకార్య, మార్కుల
హా! విడువం దలంతురె సమాప్త ముసేయకసంశయాత్మినిన్?

తే. అనుచు తీమూతవాహనుం డాఖగేఁగు
తోడ నిబ్బంగి నుచితోస్తు లాడుచుండ
నంతలో శంఖచూడుఁ డాచెంత కరిగి
దవ్వులన యుండి వారి నిద్దఱను గాంచి. 285

క. రిత్తిగ నీయుత్తమ జనుఁ
డీతైఱఁగునఁ బోలియు చుండెనే? యనుచుఁ గడుం
వత్తఱము దోఁపఁ బేరెలుఁ
గెత్తి విహంగేశుతోడ నిట్లని పలికన్. 286

తే. అతఁడు నాగుండు గాఁడు విహంగనాథ !
వలదు వలదు భుజింపఁగా వలవ దలని;
నాగుండను నేను వచ్చుచున్నాడ నిదిగొఁ
దినుము నను నీవు నీత్పి దీఱున్లు! 287

క. కనుఁగొన్నవైతివి కశ్యప
తనయా ! నీవిత ధ్రాంతిఁ దలిలితి వేలా ?
యనఘాత్ము నితనిఁ బన్నగుఁ
డని బ్రమసితివోయి ? యుక్తమా? యదుగు మిఁకన్! 288

వ. అని యివ్వధంబున నాశంఖచూడుం జాక్రోశింపఁ దొడంగిన
నది విని యాఖగెశ్వరుండు మిగుల విభ్రాంతుండై యుం
డుటయు సంత జీమూతవాహనుండును దనవాంఛితార్థంబు
నొనఁపఁబడయ్యె నని భేదింపం దొడంగె; బనింపఁ జి యన్యో
న్యసమాలాపక్రమంబున స్మరుకొంటుం డతని విద్యాధరా
ధీశుండైన జీమూతవాహనుం డని యెఱింగి యజ్ఞానవశం
బునఁ దానట్టి మహాసీయు భక్షించి నందుల కెంతయు వగ
చుచుఁ దనమనంబున నిల్లు పరితపింపం దొడంగె. 239

తే. అక్కటా ! యే సృశంసుండ నై యనల్ప
ఘోరదుష్కృతి కొడిగట్టుకొంటి నిల్లు;
వగవ నేమిటి కున్మార్గవర్తనులకుఁ
బాప మొదవుట యది సులభంబకాడె ? 240

అ.వె. పరునికొఱకుఁ దనదుప్రీతి మిప్పించిన
ఘనుఁ డితిం దొకండ కాడె? ధన్య
తెముఁడు, వినుతిసేయఁ దగువాఁడు, సత్పుత్రు
ఫలము ననుభవించవలయువాఁడు! 241

క. నా దను నెఱానాబున
నేదియుఁ గావింపనేర కెప్పుడు నఘను
పాదసము సేయు విశ్వము
నీదమితేంద్రియుఁ డధఃకరించు గాడే ? 242

వ. అని యిట్లనేకవిధంబులం జరించి గరుత్మంతుం డత్యంత

పశ్చాత్తాపసంతపుండ్ర యాత్మపాప శుద్ధిపొంటె నగ్నివ్రేవే
శంబు సేయ నుంకించుటయు నంత నజ్ఞీమూతవాహనుం డతి
నిం గనుంగొని. 243

క. ఉడుగుము పక్షిశ్వర ! వెత

గుడుచుచు నీవిట్టి పనులకున్ గిడఁగితి మి

య్యెడ నిజముగఁ బాపమ్మున

కడలు వొడమెనేని చెప్పు నది వినఁగదవే ! 244

వ. అది యెద్ది యనిన ?

245

క. మరల నిఁకెన్నడు నీ వి

ట్లురగముల భుజింపఁదలఁపకుండుము; మదిలోఁ

గర మనుతాపముఁ గొను మీ

సరికి నీని తినిన నాగసంతతి కనఘా ! 246

వ. ఇదియ నీచేసినవాపంబునకుఁ బ్రతీకారంబు; పాపాత్ములైన
వారు తాము చేయు పాపకృత్యంబుల నుడిగి మున్ను చేసి
యున్న పాపంబులకుఁ బశ్చాత్తాపంబుఁ గొనుటయె తత్పాప
ఫలిహారంబునకుఁ బరమప్రతికీయ యని మునులవలన వినం
బడుఁ; గావున నీ వట్లానర్పు; మొండొక్క తెలంపు సేయుట
వ్యర్థం; బని యిట్లు సర్వభూతానుకంప్తియైన యజ్ఞీమూత
వాహనుండు వలికిన విని యాతార్మ్యండు మహాత్మా! యట్ల
సేయువాడ నని యవాక్యకృంబులు గురువచనంబులుంబోలెఁ
బరిగ్రహించి. 247

గీ. అరిగె నాకిపురంబున కతిజనమున

సమృతముగ గొనితెచ్చి ఊతాంగు సతిని

నస్థిశేషులై మిగిలిన యన్యభుజగ

నరుల నెండియు బ్రతికించు వాంఛఁజేసి.

248

సీ. అంత జీమూతవాహనసతీ నన్భక్తి

సంతుష్టయైన యాశంభురాణి

గౌరీమహాదేవి కరుణ సాక్షాత్కార

మొనరించి యమృతధారోక్షణమున

జీమూతవాహను నంసిక్తుఁ జేసెను; దాన

నధికతరోద్భూత మైసకాంతి

వెలయుఁ దదింగముల్ విలసిల్లె సానంద

దైవత మందుభి ధ్వనులతోడ

గీ. సతఁడు స్వప్నోత్థితుఁ డయ్యె; నంతలోన

నైసతేయుండు సుధఁ గొని నచ్చి యభి

మండలమునుండి వర్ణించె మహిఁ దదభి

తలమునం దెల్లపట్టులుఁ దడియున్లు.

249

వ. అయ్యమృతివర్షంబున సమస్త వన్నగులును బునర్జీవితమై

లేచి; రప్పు డవ్వేలావనం బంతయు భూరిభుజంగసంకులం

బును, వినిర్ముక్తనైసతేయభయంబు నై జీమూతవాహనా

లోకనార్థంబు చనుదెంచిన పాతాళలోకంబు చందంబున

విరాజిల్లె; నట్టియెడః—

250

గీ. అక్షయంబైన దేహంబు నట్టి యశముఁ
గని తనర్పు జీమూతవాహనునుదంతి
మది నమస్తమ్ము నెఱిగి తదాఽబంధు
గణ మతని నభినందించె గడుమురమున.

251

ఆ. మఱియు, నతని కూర్మిమహిషియుఁ దలిదండ్రి
లును బ్రహ్మప్రభావమును నహించి;
రనని చుఁఖసముదయము సుఖపరివృత్తిఁ
జెంద నెనరు మోద మందకుండు? ?

252

న. వదంపడి శంఖచూడుండును జీమూతవాహన నిస్పృహుండై
యధోష్టంబుగా రిసాతిలంబున కరిగె; నజ్జీమూతవాహనుని
యశోవిభనంబు లోకత్రయానిస్పృహుండై నెలుంగఁబొడంగె.

సీ. అంతఁ నీతిప్రహ్వైలై సురల్ గరుడునిఁ
బ్రణుతించి మొక్కిరి బహువిధముల
జీమూతవాహనుఁ జిరము విద్యేషించి
యపకృతుల్ సేయు చాయీదు లెల్ల
హైమవతీ సత్కృపాతిశయంబున
సభయులై యీతని సనిధిముసకుఁ
జనుదెంచి తొల్లింటి సరణి దదాధిస
త్యముఁ బూన నర్థించి రాదరమున

గీ. నవుడు ముగ్ధుఁడైన నుండి నిజాలయ మగు
హిమమహీధరతటమున కేగెఁ దల్లి

దండులను మలయనతిని దినదు పాణి
సఖుని మిల్తానసునిఁ గొని సంతసమున. 254

వ. ఇన్విధంబున జీమూతవాహనుండు మరల నిజవాసంబున
కేఁగి యథాపూర్వంబుగాఁ దన విద్యాధరచక్రన ర్తిపదంబు
నడసి చిరకాల మన్వేషభోగంబు లనుభవించె. 255

గీ. ఇట్లు నకల జగజ్జన హృచ్చమిత్క-
రణకర మనోజ్ఞతర చరిత్రములు గలిగి
వఱులు వారిని శుభవరంపరలు విడక
యనుసరించు సతంబుఁ దమంతఁ దామ. 256

గీ. అనుచు నిట్లు యూగంధరాయణుండు సెప్ప
ధరణిధనపత్ని వాసనదత్తి పూర్ణ
గర్భభరిదోహదోదార కిడు ముదంబుఁ
గాంచి పదపడి సతిసమక్షమ్ముఁ జేరి. 257

గీ. భావి విద్యాధరేశ్వర స్వతనుజాత
కథలు తన కిష్టదైవతగణము న్వప్న
సముదయమునఁ బ్రసన్నభావమునఁ దెలుపఁ
గడపె నారాత్రి కడుఁ గౌతుకమ్ము మీఱ. 258

లావాణకలంబకమున

ద్వితీయతరంగము

సమాప్తము.

ఓమ్ !

ఆంధ్ర కథాసరిత్సాగరము.

న ర వా హ న ద త్త జ న న ల ం బ క ము.

—:0:—

తృతీయ తరంగము

గీ. అవల నొకనాఁడు విజనమ్మునందు సచిన

యత్తుఁడై వత్సపతి తనయొద్ద నున్న

తటి మహారాజు వాసనదత్త యతిని

కీర్తులనె సి గ్గొకించుక నెట్టికొనఁగ.

గీ. ప్రాణనాయక ! యేనుగర్భము ధరించి

నది మొదలు నాకుఁ దద్రక్షకై నతంబు

హృదయ ముత్తలపడుచుండు నెంతయేని

యెఱుంగఁ దత్కారణం బది యేమొకాని.

2

సీ. అది యట్లు లుండ, నే నాచింతతో నెట్లు

నిద్దురఁ జెందితి నేటిరాత్రి

యంత స్వప్నమున భస్మాంగరాగసితాంగుఁ

డురుశూల కలిత హస్తాజ్ఞప్రలుండు

శేఖరీకృతచంద్రశేఖాభిశోభిత

కశీలజటాబద్ధ ఘనవీరస్కుఁ

డభినవవ్యాఘ్ర చర్మాంబరవననుండు

నత్యైశాలోకప్రసన్నముఖుఁడు

గీ. నైన యొక దివ్యపూరుషుం డట్ట నాదు

కన్నుదోయికి నదుట సాక్షాత్కరించి

యల్లనల్లన నాచెంత కరుగుదెంచి

యిట్టు లనియెఁ గృపారసంబుట్టి వడఁగ.

3

వ. పుత్రికా ! నీవు భవదీయగర్భరక్షణవిషయంబున నేమియుం

జింత గొనకుము. నేనకాదె నీకీగర్భంబు ననుగ్రహించి

యున్నవాడఁగి గావున దానిని నేన సంరక్షించుచుండఁ గల

వాడ, నిందులకు నాదియ మందకుము; నీకుఁ బ్రత్యయంబు

గలుగుపొంట నొక్కనిదర్శనంబు సెప్పుచున్నవాడఁ:— 4

సీ. విను మిది; శేపు నీవిభుసమక్షంబున

కొక నాతి, తనభర్త నాడిసిపట్టి

కొనివచ్చుఁ దద్దోషమును నిన్నవింపంగ;

నది దుష్టశీల; పాపాత్మురాలు;

నిజబంధుజనముల నిర్బంధమునఁజేసి

పతిమీఁద దొనఁగులు పన్ని చెప్పి

వాని నెట్లీనియు వధ్యుఁగాఁ జేయింప

నిచ్చగించినదాట నేవి యేవో

గీ. కల్ల నొడుపులు వల్కు నొక్కటియు నందు
సత్య మనుకొనరాదు వత్సా ! నిజంబు
దెలియఁదగు వత్సపతి కిది తేటపడఁగ
నెఱుక పఱుపుము మున్నుండె మఱపుగొనక.

5

క. సాధుమతియైన తత్పతి
భూధవుచే దండనమ్ముఁ బొందక, యాదు
రేధ కెడఁదొలఁగి యపగతి
బాధుండై బ్రతుకునట్లు పరికింపఁ దగున్.

6

వ. అని యిట్లాదేశించి యస్మహాత్ముం డంతర్ధానంబు నొందు
టయుఁ దోడన నేనును మేలుకొంటి; నంత, రాత్రియు
దెల్లవాత; నని యవ్వాసవదత్తాదేవి యిట్లు వలికిన విని
యచ్చటి వారందఱును విస్మితమనస్కులై యిది యంతయు
నర్వేత్వరుండైన యాశర్వుని యనుగ్రహంబ యని తలం
చుచుఁ దల్పించాదావేఱొన క్తహృదయులై యుండిరి; తత్త్వ
ణంబ ప్రతీహారముఖ్యుం డాకస్మికంబుగాఁ జనుదెంచి యా
రానుకంపియైన యవ్వత్సేత్వరున కిట్లని విన్నవించె.

7

గీ. ప్రభువరా ! యెవ్వతో యొక్కపడఁతి బంధు
జన పరీవృతియై తనతనయు లేవు
రనుగమింపఁగ, వివశుఁ డైనట్టి భర్తఁ
గొనుచుఁ జనుదెంచె నేదియో మనవిసేయ.

8

చ. అనవిని వత్సరాజు హృదయంబున విస్మయమంది, దేని చె
ప్తినకలలోనివార్త యది వెంటనే యుగతిఁ దారకాణ్డయై
కనఁబడవచ్చె; ఇది మిదిగాదెడయటంచుఁదలంచి, ద్వారపా
లుని గని వారి నెల్లరును లోనికిఁదోహ్క-నిరమ్ము; నావుడున్.

వ. మహాప్రసాదంబని ప్రతిహారుండు వెడలె; వానవదత్తాదేవియు
నిజస్వప్న సత్యత్వ సంజాతి సత్పుత్రిప్రాప్తి సంపూర్ణ నిశ్చ
యయై షరమానందంబు నొందుచుండె; నంత, సచ్చటివారి
తెల్లరు ద్వారదేశోన్ముఖులై యత్యంతకౌతుకంబునం గను
గొనుచుండఁ, బ్రతీహారాజ్ఞునిసారంబుగా నవ్వలిత తనమగ
నితో రాజసన్నిధిఁ బ్రవేశించి యత్తిద్యయంబు వెల్లడించుచు
యథాక్రమంబుగ దేవీసహితంబై యన్నరేంద్రుని
సమీపమస్కరించి యిట్లనియె.

10

ఆ. సరవరేణ్య ! నేను నిరపరాధ; నితండు
నాకు భర్త యయ్యు సన్నోకపుం
గనుఁగొనండు; నీడువఁ గట్ట నేమియు నీడు
దేవ ! నాకు వేఱు దిక్కు లేదు.

11

క. దీనానాథజనంబుల
భూనాథుడ వీవకాక పోవఁగ నీక నే
మానవులు శక్తులగుదురు ?
దీనిని ధర్మజ్ఞ ! నీకుఁ దెలుపవలయునే ?

12

క. అని యది యటు విజ్ఞాపన

మొనరింపఁగ, దాని భర్తయును “ దేవా ! నా
మనవిన్ విను మిపు డిది సె

ప్పిన దంతయు వట్టి కల్ల, పేరువుదు ప్రభూ ! 13

ఆ. ఏటి కేడాదికిని జాలుపాటికొలుచు

నుప్పు పప్పులు సకలమ్ము నొక్కమాతె

ముందుగాఁ దెచ్చి యిచ్చితి నిందొకింత

యేని యన్యతిము లేదు భూమీశ ! వినుము. 14

క. తనచుట్టంబులుఁ దానును

ననుఁ గడతేర్చింప, దలఁచి నరనాయక ! ప

న్నిన యన్యతకల్పనము లివి

గనుఁగొను; మిదె సాక్షిజనులు గల రిచ్ఛోటన్. 15

వ. ఆసాక్షులును దీనిబాంధవులె యయ్యును దటస్థు లగుటంజేసి
యసత్యంబు వలుక నొల్లరని విన్నవింప నది విని వశ్నేశ్వ
రుం డింక నియ్యెడ నన్యసాక్షి జనంబులతో నేమి పని
గలదు? దేవీస్వప్నంబున నీశ్వరుండె సాక్ష్యం బొసంగియున్న
వాఁడు గాదె? యీమరాత్మురాలిని సబాంధవంబుగా నిగ్ర
హింపం దగు నని యానతిచ్చుటయు నంత యాగంధరా
యనుఁ దాతని నుద్దేశించి “ దేవా ! యేది యెట్లయిన
సాక్షి వచనంబులవలననే యఘోచితంబుగా నొనరించుట
య్యుక్తంబు. సాధారణలోకంబునకు దేవీ స్వప్నవృత్తాంతప్రత్య

యంబు లేకుండం బోవచ్చు; గావున సాక్షిచారణంబు
గావింపం దగు నని పలికిన నట్ల యగుం గాక యని నతే
శ్వరుండు తత్తణుబ నాత్మల రిప్పించి యడుగుటయు నార
లండలు నన్వనిత మిథ్యావాదిని యని నచియించి; రాసమ
యంబున:—

16

చ. పతి కహితంబుగా నస్మతిభాషణముల్ నచియించి వాని దూ
షితు నొనరింప నెంచె గుణశీలవివర్జిత గాని దీనినిన్
సుతులను బంధువర్గమును జోరులఁ దోలినభంగిఁ దోలుఁ డీ
క్షీతి వెడలంగ నంచు నృపశేఖరుఁ డానతివెట్టె నంతలోన్.

ఆ. ప్రభునియాజ్ఞ రాజభటులు తిద్దేశంబు
వాపి దానిఁ బుత్రబంధువర్గ
నహితముగి సుదూరజనపదమున కన్ని
రవుడు వల్సెన్వపతి కృపదలిర్ప.

18

గీ. దానిభర్తకు వేటొక్కతరునిఁ బెండ్లి
యాడుటకుఁ జాలు విత్త మీయఁగ ననుజ్ఞ
నెట్టి పంపించె; వాడు నవ్విత్తముఁ గొన
చనియె నృపతికి మ్రొక్కిడి నంతనమున.

19

వ. అంత.

20

గీ. “దుర్దళావటమునఁ గూలి తూలుచుండు
పురుషు బ్రతికియుండఁగ నె, దుర్బుద్ధియైన

క్రూరదేహిని పట్టి పీడింకొని తినదె ?

కాకివిధమునఁ గడుఁ బలుగాకి యగుచు.

21

గీ. “తాపహరిణియై మహత్త్వంబు గలిగి

నిత్యసున్నిగ్ధ యగు గృహిణి యది మార్గ

సంస్థితం బగు ఘనతిరుచ్చాయవోలె

బడయ నగుఁ గొండఱుఁ బుణ్యనశమునలన.”

22

వ. అని యిట్లు వశ్యేశ్వరుండు తత్ప్రసంగవశంబున నచియించు
చుండఁ దత్పార్శ్వంబున నున్న వివిధ కథాకథన పటిష్ఠుండగు
ననంతకుఁ జాతేని నుద్దేశించి మఱియు నోదేవా! యీ లో
కంబున శరీరధారుల కెల్లరకును విరోధంబుగాని, స్నేహంబు
గాని ప్రాయికంబుగాఁ బ్రాగ్జన్మ వాసనావశంబునం గలుగు
చుండు; నిందులకు నేఁ జెప్పఁబోవు నిక్కథ ననధరింపుము.

—● సింహపరాక్రమనికథ. ●—

సీ. వారాణసీ పురీనరమున విక్రమ

చండుఁ డ౯ రాజౌక్కుఁ డుండుఁ దొల్లి

యతనికి సింహపరాక్రముఁ డనుపేరఁ

బరఁగుచుఁ గడుఁ బ్రీతిపాత్ర మైన

భృత్యుం డొకం డొప్పు నత్యంత శూరుండు

వాఁడు బాహుబలంబునలన నాహ

నములందుబలె బుద్ధిబలమున జూదంబు

లండు నిత్యమ్ము గెల్పొందుచుండు

గీ. వాని కొక వికృతాకార నైభవయును
బహు విరుద్ధతరాశయు భార్య యయ్యెఁ
గలహకాకినీ యనఁగ విఖ్యాత సార్థ
కాభిధానంబు గలిగి, యేమందు? నధిప ! 24

చ. సింహపరాక్రముండును రాకాసింబోలి గయ్యాళియైన య
య్యాళికో నాకానియం దట్లు రాజానుగ్రహంబు గలిగి
నర్తించుచు. 25

క. ద్యూతిమువలనను నిజభూ
నేతవలనఁ బడయుచుండు నిఖిలధనముఁ దా
నేతటి కాలిటిఁ బెండ్లము
చేతన యిడుచుండుఁ దద్వశీకృతిఁ బడయన్. 26

క. అతఁ డట్లు లెంత యిచ్చిన
మతిఁ దృప్తి వహింపఁబోదు; మఱియును, దత్సం
గతి ముగురుసుతులఁ బడసియుఁ
బనితోఁ గలహించు సతముఁ బరుషవచనయై. 27

న. ఇదియునుంగాక. 28

ఉ. ఏగెద వెప్పుడున్ బయటి; కయ్యెదో యెందో భుజింతు;
వేసియో । త్రాగుదు; వాలి బిడ్డలకతల్ దలపోయవు; విత్త
మియ; వేలాగునఁ గాపురంబిది నిలంబడు? నంచుఁగటూ
స్థిలాడుచున్ । వాఁగెడునోర దెప్పుడును వాఁగుచు నుండఁగ
నేచుఁ దల్పితిన్. 29

ఉ. మంచితనంబుగాఁ దగినమాటలు సెప్పుచు నన్నవస్త్రముల్
కొంచెవడంగనీక తగుకూరిమి సూపుచు భర్త యెంత లా
లింతుచు నున్న మోదమొకలేశమునొందక భోగతృప్తి ప్రా
పించిన మూర్తియో యనఁగ భీకరవృత్తిఁ జరించునిచ్చలున్.

సీ, అది యట్లు వర్తింప నానాటి కానాడు
తత్కౌప పరితాపతప్పుఁ డగుచు
విసిగి వేసరి యిల్లు విడిచి సింహవరాక్ర
ముఁడు వింధ్యవాసిని మ్రోల కరిగి
నియతి నిరాహారుఁ డయి తజ్జగన్మాతఁ
బ్రార్థింప వానిస్వప్నమున నామె
ప్రత్యక్షమై “కుమారా! నీవు వెండియుఁ
బొమ్ము వారాణసీపురికి నచటఁ

గీ. గలదొక మహావటం బందుఁ గల సమస్త
వృక్షములకంటెఁ బెద్దయై, వింటె! దాని
మొదలఁ ద్రవివిన నొకనిధి యొదవు నీకు
మఱియు నాస్వర్గమయ నిధి మధ్యనుండు.

31

క. గారుడ మాణిక్యమయం

పై రహి నిస్త్రింశ నిర్మలాకృతియై యొ
ప్పారు నొకరత్నపాత్రక
బాణివడిన సురుచిరాభ్రాశకలంబా యనన్.

32

ఆ. కానఁబడును; దానిఁ గైకొమ్ము తత్పాత్ర

యందు దృష్టిఁ బఱపి యరయుచేసి

దెలియవచ్చు నీకుఁ దెల్లఁబుగా నరస్

జంతు పూర్వజన్మ చరితములును.

88

వ. కావునఁ దత్పాత్రంబువలన నీకళత్రంబును నీవును దొల్లింటి

జన్మంబున నేయేజాతివారత్త యున్నయదియు దెలిసికొని

విగతభేదుండవై నిధానార్థలాభంబునం బ్రవృద్ధమౌనుండవై

యందు సుఖంబుగా నివసించుచుండు”మని చెప్పి యరిగిన

తత్త్వఁబ మేల్కొని సింహపరాక్రముండు పరమానంద

భరితుండై నిజోపవాసదీక్ష విసర్జించి నిర్వర్తితపారణుండై

ప్రాంతికాలంబున వారాణసీపురంబున కరుగ నమకట్టి పృ

యాణంబై వెడలి కొంతతడవున కప్పురంబుఁ జేరుకొని

వింధ్యవాసినీదేవి యానతిచ్చినచందంబున నమ్మహాన్యగ్రోధ

పాదపమూలంబునం గల నిధానంబును దన్మధ్యంబునంగల

గరుడమాణిక్యమయమహాపాత్రంబునుం బడసి.

84

ఆ. కనియె నందుఁ బూర్వజనిఁ దననతి ఘోర

భల్లుకీన్ద్రరూపభరిత యగుచు

మెలఁగుటయును, దాను మృగరాజమూర్తియై

వెలయుటయును మిగుల పిన్నయముగ.

85

చ. కని యిది పూర్వజాతివశకల్పిత వైరముగాని, నేడు వ

చ్చినయదికాదు; కావుననే చేడ్వడ కిట్లు సునిశ్చలంబుగా

ననయము నాకు నానతికి నయ్యది మెంపగుచుండె; నంచు నె
మ్మనముననిశ్చయించుకొనిమా నగ్రమంబుగఁదద్విచారమున్
సీ. పదవః తద్రత్నపాత్రప్రభావంబు

వలనఁ బెక్కండ్రఁ గన్యలను బూర్వ
జన్మకాలవిభిన్నజాతులుగా నిర్ణ
యించి వారల విసర్జించి తుడిచి
దనతోడఁ దుల్యతం దగి పొగ్గనంబున
సింహియై యొప్పిన చలి నొకర్లు
నరసి యద్దాని సింహశ్రీ యనెడు చొడ్డ
పేరఁ బొల్చినదానిఁ బెండ్లియాడి

గీ. కలహకారిణి కనువగు గ్రాసవాస

ములను మాత్ర మొసంగుచు ముదము మీఱ
నభినవ వధూమణీప్రణయమున నలరె
నిధి నమాత్త సమృద్ధార్థ నిచయుఁ డగుచు.

87

వ. ఇన్విధింబుననే యోమహారాజా! యీలోకంబున సమస్త
మానవులనును బుత్త్రమిత్త్రకళత్రానులు ప్రాగ్జన్మవాసనా
వశాయాతన్నేహ వైరానుబంధంబులు గలవారై యుందు రని
విదూషణుం డీచిత్రకథ నిట్లు సెప్పిన విని వత్సేశ్వరుండు
వాసవదత్తాదేవితో మిగులఁ బ్రమోదంబు నొందె; నట్లా
మహీవల్లభుండు దివానిశంబును నముల్లసద్గర్భ పాండురదేవీ
ముఖేందు సందర్శనాత్మప్రహృదయుండై యుండ, నంతఁ

గొన్నిదినంబులు కడచుటయు నప్పు డమ్మహీశాంతుని
మంత్రుల కెల్లరిగిను గ్రమంబుగ శుభలక్షణలక్షీతులును,
భావికల్యాణవైభవసూచకులు నగు శిమారు లుద్భవించి
రది యెట్లనిన :— 38

—♦ మంత్రీకుమారులజననము. ♦—

సీ. మున్ముందు తస్మాత్రిముఖ్యుఁడౌ యాగంధ
రాయణునకుఁ గుమారకుఁడు పొడమ
మరుభూతి యనఁగి; రుమణ్యుఁడును సంత
హరితేఖాఖ్యుండుదయంబు నొందె;
దదనంతరము వసంతకునకు జనియించె
దగినపుత్త్రిఁడు తపంశకుఁ డనంగ
నవల నిశ్శోదితుండును ప్రతీహరిము
ఖ్యున కీర్త్యకాన్యనాశ్చుకు సుతుఁడు

గీ. గలిగె గోముఖుఁ డనుపేర వెలయువాఁడు
తత్కుమారకు లిట్లు లందఱును బుట్ట
వేళలం దెల్ల నాకాశపీఠినుండి
ప్రస్ఫుటంబుగ నశగీరవాణి వెడలి.

39

—♦ నగనాహనదత్తజననము. ♦—

వ. ఇక్కఁడూగకులందఱును భవిష్యచ్చక్రవర్తియగు వత్సరాజ
తనూభవునకు మంత్రులై తదీయ వైరివంశావమర్దకులయ్యె

దరని పలికె ; నంత మఱి కొన్ని దినసంబుల కవ్వత్సరాజ
మహిషి యాసన్నప్రసవోదయయై, వివిధ పుత్త్రవతీ పరి
ష్కృతంబును బహుతరార్కశమీగుప్త గవాక్షకసమన్వితంబు
నై రత్నదీప్రభానంగమంగళంబులైన వివిధాయుధసమూ
హంబులచే గర్భరక్షాక్షమంబైన తేజోవిశేషంబు నుజ్జ్వలింపఁ
జేయుచున్న చందంబున నందంబై మంత్రజనతంత్రితానేక
మంత్రతంత్రినమన్వితంబై దురితదుర్జయంబైన మాతృగణ
దుర్గంబునుంబోలి విచిత్రంబైయున్న సూతకాగృహంబు నధి
వసించి.

40

చ. అమృతమయంబులైన శిశిరాంశువులక విలసిల్లు పూర్ణచం
ద్రముని వియద్వహూమణిముదంబడరన్ బ్రసవించుమాడ్కిను
త్తమ సుముహూర్త కాలమునఁదద్వసుధేశ్వరపత్ని భవ్యకాం
తి మహితు దర్శనీయనిజదివ్యగుణోన్నతుఁగాంచెనత్సుతున్.

చ. అనితరదుర్లభం బయిన యద్భుతతేజముతోడ నట్లు లా
తనయుఁడునంభవించుటయుఁదద్భవనంబునుమాతృమానసం
బును గత తామసంబులయి పొల్పె; బదంపడిదానదాసికా
జన నివహప్రమోదము లెసంగె నృపావసథాంతరంబునన్. 42

వ. అంత.

43

క. జనవిభుఁడు నిజాభ్యంతర

జనములవలనం గుమారజనన సువార్తన్

నిని పరమానంద సుధాం

బు నిధి మునిగి యోలలాడె బుధులు నులింపన్. 44

వ. అయ్యనంతరంబున— 45

ఉ. వేడుక మీఱఁ దత్ప్రియనివేదనమున్ దొలుదొల్తవచ్చి యె
వ్వొడొనరించె నట్టిశుభవక్తకు రాశ్యమెఱుఱునంచెయు
బాడిఁ దలంచి యాచితికి భంగము వాటిలకుండునట్లుగాఁ
బైడియురత్నముల్ మఱియుఁబట్టకుకూలవిభూషణాదులన్.

క. తనియఁగ నిడి యంతఃపుర

మున కేగి నిజాత్మజునిఁ బ్రమోదమ్మునఁ గ

న్గొనె నవ్వసుధాధీశుఁడు

తనసంకల్పంబు సఫలతన్ గనఁ; మఱియున్. 47

సీ. తరిళరక్తాయతాధర దళించితి మయి

సంచల దూర్ణాప్రిశస్తచారు

కేసరశోభియై కేవల సామ్రాజ్య

లక్ష్మీకరస్థ లీలానరోజ

నసృశతః బొల్చు ప్రసన్నవక్త్రమ్మును,

బరస్థపాలశ్రీలు భయపశమున

మందె వీడిన చిహ్నము లోకోయనం దగు

భరణిచామరజలజముల నొప్పు

గీ. మృదుళ పదయుగమును దాల్చి మిసిమిమేని

సోయగమ్మునఁ దనరు తత్సాను హర్ష

పూర సంపూర్ణతరసముత్ఫుల్ల దృష్టిఁ
గనియె నెమ్మది నేమియుఁ దనివి ననక.

48

అ. ప్రియతనూజమీఁది ప్రేముడి యిబ్బంగిఁ
గరఁగి బిందువులుగఁ దొరఁగఁబోలు
నాఁగ నృపతిలోచనముల వెంటడి హర్ష
బాష్పకణచయమ్ము పరఁగె నంత.

49

వ. యాగంధరాయణాదిమహామంత్రివర్గంబును బరమానందంబు
నొండెఁ దత్సమయంబున.

50

నీ. తెలియు; డీతఁడు కామదేవానతారుండు

గాని సామాన్యుండు గాఁడు; మఱియు
వసుధ సీతని సరవాహనదత్తాభి

ధానంబునన్ బిల్వఁ దగు; సతంబు
సర్వవిద్యాధరేశ్వరచక్రవర్తి యై
యొక దివ్యకల్ప మీయుర్వి నితఁడు
జలయు, నిత్యైశ్వర్య విభవంబు దీపింప
నితఁ డొప్పు ధరణి దేవేంద్రుకరణి

గీ. ననుచు నాకనముననుండి యరుగుదెంచె
నొక సురస్వతి; యదియును నుడుగునంతఁ
గురిసె వికసిత సురభిళ కుసుమ వృష్టి
మొరసె సురదుండుభి నినాదములు కృమముగ.

51

వ. అంతః—

52

క. సురకృతిపుణ్యారంభ

త్వరితాత్యాచరనశమున సజ్జేశ్వరుడున్

బరితృప్తుడగుచు నయ్యెడ

బరమోత్సవముం బొర్పం బంచె బురిమునన్.

53

వ. అట్టి యామహోత్సవనమయంబున:—

54

చ. ఉరవుగె మందిరానరులనుండి బడింబడి యువృతిల్లి యు

పురమున మాటుమోసె ఘననాద్యరవంబులు నన్నిమేదిని

శ్వరసుతజన్మలాభశుభవార్త దినస్థితైవ సర్వభే

చరులకు విన్నవింపఁ జను చాడున మిక్కిలి ఏక్కటిల్లుచున్.

వ. అదియునుంగాకి,

56

మ. ఘనసౌధాగ్రినముచ్చితార్థుల వశాకాశేగ్రి, నుదాసిలం

బున విట్టలుచెల్లించుచున్ విజరుచిన్ బొల్పొదియున్నవనం

బున సన్యస్తయి సౌగంధానసరింబున బోలె సింధూరగ

జనముల్ నల్లుకొనుచుండొగె నొకొనాక సంతోభిలెన్ నల్లడన్.

క. ధరణి ననంగుడు సంగతి

మరల జనించె ననునేడ్క మహిమండల్పై

కరుదెంచిన యచ్చరగమ

కరణిన్ నటియించె వారకాంతాగణముల్.

58

సీ. వివిధమంగళనస్తు విస్తారపూర్వితై

దక్షితిస్వాచారదక్షిణ లయి

నయనాభిరమణీయసన్నితాపర లయి

యుచిత లనత్ప్రభృతోత్తర లయి

వర్ధిత సంపూర్ణవైభవస్రాభవా

ధికి మహారక్షికాధిష్ఠిత లయి

యభిరః ప్రసృతమంగళాతోద్య గంభీర

నిర్హృద లక్ష్మీ వినిర్భర లయి

గీ. తన్మహోత్సవ దర్శనోత్సాహనశత

నచట సాక్షాత్కరించిన యఖిలదిశల

మాడ్కిఁ జనుదెంచి రపుడు సామంత భూమి

భృదవరోధ సుధాధామబింబములులు.

59

సీ. అంతః శత్రువరం బంతయుఁ దుల్యవై

.

భవ సమృద్ధిఁ దనర్చు వగిది నొప్పె

నంతోషమున వత్సదననాథుఁ డొనఁగిన

నవప్రత్రుభూషణోన్నతి ధరించి

మణియుఁ నవ్యసుమతీశ్వరుఁడు వర్షించిన

కాంచన వర్ష రిబుకారణమున

ధన విహీనుఁడైన జనుఁ డొకఁడును గాన

రాకుండఁ గన్నగరమున నపుడు

గీ. చేప్త సృష్టమయంబు, భాషితము పూర్ణ

సాతీమయము, వ్యాపారంబు బహుళదాన

మయము, శబ్దంబు శుభతూర్యమయము, లోక

మభినవానందమయము నై యలరె నపుడు. 60

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహోత్సవంబు బహువాసరవర్ధితంబై పరి
పూర్ణంబులైన పౌరాణనమనోరథంబులతోడం బ్రవర్తితై;
నారాజపుత్రుండును బ్రతిపదించుండునుఁబోలె దివసక్రిమం
బున పర్ణిమ, దివ్యవాణి నిర్దిష్టపూర్వంబైన నరవాహన
దత్తనామధేయంబు తనజననిచే యథావిధి నివేదితంబై
ప్రఖ్యాతంబు గాఁగ విలసిల్లఁ దొడంగె నంత. 61

గీ. ముగ్ధమస్మణనఖప్రభంబులు, ఖచద్ద
శన నవాంకిరములు పరిస్థలన విలసి
తములు నగు నిజపుష్పపదములు గనియు
వినియుఁ దలిదండుఁగి లెంతయు వేడ్కఁగ గిరి. 62

వ. పదంపడి యవ్వశేషేష్వరునకు హృదయాహ్లాదంబుగా యూగం
ధరాయణ రుమణ్వి ద్వంసతి కేత్యకులు తమతమసుమారులం
గ్రమంబుగ మరుభూతి హరిశిఖ తపతక గోముఖు లనువారి
నబ్బలప్రభువునకు సహచరులుగా నమర్చించిరప్పుడు పురో
హితుండైన శాంతికుండును నిజభ్రాతృసలనఁ బింగళికయం
దుద్భవించిన శాంతినామ్నవైశ్వానరులను గలలలం గొనిపచ్చి
యర్పించె; దత్తనామ్న సభస్థలంబునుండి నాందీ నినాదసుధ
గంబైన దివ్యపుష్పవర్షంబును గురిసె; పశేష్వరుండు నిజ

మహీసీ నమేతుండై యమ్మృత్రాహమారముఁడలంబు నెంతయు
నత్కరించి మహాప్రమాదంబు కౌదె:— 63

ఉ. బాలకుడైన యాధరణిశాలనుతుడును బారువర్తన
శ్రీలసమాన తత్పచిత్తశేఖరపుత్త్రకిషల్క-యుక్తుడై
గ్రామమఁ దన్మహాభ్యుదయ కారణభూతిగణాభిరాముడై
వ్రాలడు భంగ నిత్యమును వర్ణలుచుండె నభీష్టలీలన్. 64

గీ. అట్లు శైశవావ్యక్త సస్మాభిలాష
గలిగి ముద్దుగ నొకరియంకమున నుండి
యొకరు గైకొని స్పృహతు లుత్సుకత నొంద
జలనగపు నగు సుఖమోము మురువు ననుచు. 65

క. అనురాగానందంబుల
దనరెడు నవ్యత్సరాజగుటతులకు ని
ట్లని నొడువరానివడువున
జనఁ గొన్నిదినంబు లధికసంకోషముగాన్. 66

క. అక్షయవైభవ ! కవితా
దితా ! సత్కార్యదీక్ష ! ధరణీకాధా
ధ్యక్షిణిరోధూషణసూ
ర్యక్షీతపతియాజ ! యాశ్రితామరభూజా ! 67

ఉ. సాధుకవిత్వలక్షణవిచక్షణ ! దీపజ్ఞనైకరక్షణ !

శోధితకావ్యజాల ! పరిశుద్ధమనోజ్ఞగుణాలవాల ! ల

క్ష్మీధరణీసుమిత్ర ! గుణచిహ్నిత వేదవతీకళత్ర ! గం

గాధరరామరాయ ! కవిగాయక గేయ మహామహోదయా !

రావునంశాబ్ధి తారాపతీ ! సాహితీ

శేవధీ ! ధర్మనంసేవనానక దీ !

శ్రీపిశేషాంచితా ! చిన్నమాంబాసుతా !

దేవరాడ్వైభవా ! దీవ్యదాతౌడ్మభవా !

69

ఇది శ్రీ భారతీ కరుణాకటాక్ష లబ్ధ కపితాభినివేశ సమాసాదిత

శ్రీమత్ప్రీతికాపురీ మహానంస్థానకవీశ్వరత్వే పదవీ సమలంకరిష్ణు

లగు వేంకటరామకృష్ణులచే విరచితంబైన యాంధ్ర

కథాసరిత్సాగరంబున నరవాహనదత్తజనన లంబ

కంబునఁ తృతీయతరంగంబు సమాప్తము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

